

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra církevního a civilního práva

Bakalářská práce

Neplnění vyživovací povinnosti

Vedoucí práce: Mgr. Hyková Kateřina, Ph.D.

Autor práce: Lenka Pražáková

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Forma studia: Kombinovaná

Ročník: III.

2010

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vykonala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 29.3.2010

.....

Děkuji vedoucí práce Mgr., Kateřině Hykové, Ph.D. za cenné rady, připomínky,
inspiraci a metodické vedení práce.

OBSAH

ÚVOD	5
I. Teoretická část	7
1. VYMEZENÍ POJMŮ.....	7
2. SPOLEČENSKÁ FUNKCE VÝŽIVNÉHO	9
2.1 Výchova a výživa dětí	9
2.2 Výživné a morální principy	10
3. DĚTI A ROZVOD	11
4. DRUHY VYŽIVOVACÍCH POVINNOSTÍ	12
4.1 Vyživovací povinnost dětí k rodičům.....	13
4.2 Vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými	14
4.3 Vyživovací povinnost mezi manžely.....	15
4.4 Výživné rozvedeného manžela	15
4.5 Příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce.....	16
4.6 Vyživovací povinnost rodičů k dětem	17
5. VYŽIVOVACÍ POVINNOST RODIČŮ K DĚTEM.....	17
5.1 Vznik vyživovací povinnosti.....	18
5.2 Změna vyživovací povinnosti	19
5.3 Zánik vyživovací povinnosti	19
5.4 Neplnění vyživovací povinnosti.....	20
6. ROZSAH VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI	21
6.1 Odůvodněné potřeby dítěte	22
6.2 Schopnosti a možnosti osoby povinné	22
6.3 Vlastní majetek a příjem osoby oprávněné	23
7. VYMÁHÁNÍ VÝŽIVNÉHO	24
7.1 Postup policejního orgánu při podání trestního oznámení.....	25
7.2 Exekuce	28
7.3 Účinná lítost	29

8. POVINNÝ VE VAZBĚ ČI VE VÝKONU TRESTU	30
II. Praktická část	31
9. CÍL VÝZKUMU	31
10. VÝZKUMNÉ OTÁZKY	31
10.1 Osoba oprávněná	31
10.2 Odborníci	32
11. VÝZKUMNÝ SOUBOR	32
12. TECHNIKA SBĚRU DAT A METODIKA	32
13. VÝSLEDKY VÝZKUMU – ZÍSKANÉ VÝROKY	33
13.1 Osoba oprávněná	33
13.2 Odborníci	36
14. DISKUZE	41
14.1 Osoba oprávněná	41
14.2 Odborníci	43
ZÁVĚR	46
PŘÍLOHA č. I	50
PŘÍLOHA č. II	53
PŘÍLOHA č. III	54
PŘÍLOHA č. IV	56
ABSTRAKT	58
ABSTRACT	59

ÚVOD

Téma bakalářské práce „Neplnění vyživovací povinnosti“ jsem si zvolila nejen proto, že se po určitou dobu bezprostředně týkalo mého osobního života, ale taktéž proto, že uvedené téma se stalo každodenní náplní mého pracovního dne a tudíž je mi velmi blízké. Dalším důvodem mé volby je aktuálnost a důležitost daného tématu.

Rodinné právo se od ostatních právních odvětví odlišuje mimo jiné tím, že se bezprostředně dotýká každého z nás. Jednou ze základních zásad zákona o rodině, je zvláštní ochrana rodiny ve veřejném zájmu. Tradičním základem rodiny je manželství, jehož účelem je podle zákona o rodině založení rodiny a řádná výchova dětí. O základech rodiny, o manželství, o partnerství muže a ženy žijících ve volném svazku a v neposlední řadě o registrovaném partnerství je v současnosti hodně diskutováno. V komentářích Zákona o registrovaném partnerství je poměřována váha registrovaného partnerství k manželství. Rodina je produktem společnosti, přizpůsobuje se společenským změnám, ale zároveň spoluvytváří, stimuluje, komplikuje, či brzdí její rozvoj. Rodina je mimo jiné skupinou, v níž se přenášejí tradiční kulturní vzorce chování, je sociální skupinou, která formuje osobnost člověka a jeho sociální charakter a zároveň skupinou, která hraje úlohu jeho ochránce před tlaky společnosti. I když už zdaleka neplatí jedinečnost rodiny, čehož jsou důkazem statistiky, kdy ve srovnání s ostatními evropskými zeměmi patří Česká republika mezi země s nadprůměrnou intenzitou rozvodovosti, což signalizuje, že tematika vyživovací povinnosti rodičů k dětem se dotýká stále širšího okruhu obyvatelstva. Rozvod vnímáme jako ukončení daného manželství, přičemž je velmi často doprovázen i zánikem rodiny jako specifického sociálního útvaru. To má nepochybně většinou negativní dopad na psychiku dětí. Jaký vliv má na děti rozvod, zmiňuji v první části bakalářské práce.

Rodinné právo v České republice rozlišuje několik typů vyživovací povinnosti mezi různými subjekty. V této bakalářské práci jsem se však zaměřila na nejvýznamnější vyživovací povinnost, a to na vyživovací povinnost rodičů k dětem. Proč považuji tuto vyživovací povinnost za nejvýznamnější? Jelikož se

zde jedná o zajištění životních potřeb a vývoj dětí, které mohou ve větší či menší míře ovlivnit následující průběh celého života dítěte a tak ovlivnit celou lidskou populaci. Člověk uspokojuje zpravidla své potřeby (stravu, ošacení, vzdělání apod.) sám, když si neví rady, nemůže a nebo toto nezvládá, uspokojí je jeho příbuzný či známý. Avšak děti jsou do určitého věku odkázány na své rodiče, prarodiče.

Cílem této bakalářské práce je pomocí uvedených zdrojů seznámit čtenáře s vybranou tematikou vyživovací povinnosti a zejména se zaměřit na danou problematiku z pohledu osoby oprávněné.

Bakalářská práce se skládá z části teoretické a praktické. V úvodu teoretické části seznamuji čtenáře se společenskou funkcí výživného, a to zejména na výchovu a výživu dětí a na morální principy výživného. Dále zmiňuji ostatní existující druhy vyživovací povinnosti. Následně se zabývám vznikem, změnou, zánikem a neplněním vyživovací povinnosti rodičů k dětem, dále uvádím rozsah vyživovací povinnosti, kde jsem se zaměřila na odůvodněné potřeby dítěte, schopnosti a možnosti osoby povinné a na vlastní majetek a příjem osoby oprávněné. Podrobně se zmiňuji o krocích policejního orgánu při příjmu trestního oznámení, dále o exekuci a účinné lítosti. Zmiňuji se také o vazbě a výkonu trestu a o činnosti Probační a mediační služby. Praktická část práce je složena z dotazníků, které zodpovídali osoby oprávněné a dále z rozhovorů vedenými odbornými pracovníky různých institucí, jejichž náplní práce je neplnění vyživovací povinnosti. V závěru práce uvádím svůj pohled a názor na problematiku.

Při zpracování práce jsem čerpala zejména ze zákona o rodině, z trestního zákoníku, trestního zákona, trestního řádu, občanského práva, zákoníku práce a z dalších zákonů uvedených v seznamu literatury. Velkou oporou mi byla především kniha „Vyživovací povinnost“ od JUDr. Hany Nové a JUDr. Olgy Těžké, Kurs občanského práva, Rodinné právo v aplikační praxi od JUDr. Milany Hrušákové a v neposlední řadě mé osobní zkušenosti z praxe.

I. Teoretická část

1. VYMEZENÍ POJMŮ

Rodina

Rodinu lze definovat nejen jako malou skupinu osob, které jsou navzájem spojeny manželskými a příbuzenskými vazbami, ale za rodinu je možné považovat i svazek založený fakticky společným způsobem života. Je základem společnosti, plní v ní důležité nezastupitelné funkce, především funkci biologickou, ekonomickou, socializační a emocionální.

Ačkoli právní řád České republiky neobsahuje legální definici rodiny, lze konstatovat, že za rodinu považuje především svazek založený manželstvím. Této formě rodinného soužití potom věnuje zvláštní pozornost a poskytuje jí ochranu.¹

Manželství

Manželství v naší společnosti spočívá na pevných citových vztazích mezi mužem a ženou. Oba jsou si v něm rovni. Hlavním společenským účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí. Manželství není jen důležitou společenskou institucí, ale je především právním vztahem. Právo pojímá manželství jako trvalé životní společenství muže a ženy, které vzniká a zaniká způsobem stanoveným v zákoně.²

¹HRUŠKOVÁ, H., KRÁLÍČKOVÁ, Z., *České rodinné právo*. 3., přepracované a doplněné vydání. Brno : Masarykova univerzita, 1998. s. 162. ISBN 80-210-3974-4

²HRUŠÁKOVÁ, M. a kolektiv: *Rodinné právo*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. s. 33. ISBN 80-210-0598-X

Nesezdané soužití

Je faktické soužití muže a ženy bez uzavření manželství, jinak řečeno také nesezdané soužití, partnerské soužití, soužití druha a družky, kteří spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby. Jejich osobní práva a povinnosti se „řídí“ morálními normami, nejsou regulovány žádným právním předpisem.

Zákon o rodině se o nesezdaném soužití výslovně nezmiňuje. Nelze však říci, že s ním nepočítá. Spíše je možné konstatovat, že ačkoli zákon o rodině preferuje rodinu založenou manželstvím, nečiní rozdíly mezi dětmi narozenými v manželství a dětmi narozenými ve svazku nesezdaného soužití.³

Výživné

Pojem „výživné“ není v zákoně výslovně definován. Z jeho úpravy obsažené v zákonu o rodině je však zřejmé, že se jím rozumí zabezpečování a úhrada osobních potřeb mezi osobami, které k sobě mají příbuzenecký nebo jiný rodinný vztah. Pojmovými znaky výživného tedy je jednak to, že jde o majetkovou hodnotu, která má vyhraněný účel (úhrada osobních potřeb) a dále, že jeho základem a vlastním důvodem existence je určitý osobní, rodinný vztah mezi oprávněným a povinným.⁴

Osoba oprávněná

Osoba, které má povinná osoba podle právoplatného rozhodnutí soudu a nebo soudem schválenou dohodou platit výživné. Zpravidla jí bývá jeden z rodičů, jako zákonný zástupce dítěte, kterému je výživné plněno a který má dítě ve výchově.

³HRUŠKOVÁ, H., KRÁLÍČKOVÁ, Z., *České rodinné právo*. 3., přepracované a doplněné vydání. Brno : Masarykova univerzita, 1998. s. 164. ISBN 80-210-3974-4

⁴NOVÁ, H.; TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost*, Praha : Linde Praha a.s., 1995. s. 6. ISBN 80-85647-84-2

Osoba povinná

Je osoba, která má podle právoplatného rozhodnutí soudu a nebo soudem schválenou dohodou vyživovací povinnost vůči osobě oprávněné (zákonný zástupce nebo zletilé dítě).

2. SPOLEČENSKÁ FUNKCE VÝŽIVNÉHO

Sociální ochrana všech občanů v České republice je zajišťována prostřednictvím systému sociálního zabezpečení. Prvním odvětvím, který poskytuje sociální ochranu občanům jsou dávky důchodového pojištění a dávky nemocenského pojištění. Rozhodování o nárocích na tyto dávky je svěřeno státním specializovaným orgánům a institucím, jako např. úřady práce, soudy, okresní a česká správa sociálního zabezpečení apod. Dalším odvětvím jsou dávky státní sociální podpory, mezi které patří např. přídavek na dítě, rodičovský příspěvek, sociální příplatek, příspěvek na bydlení, dávky pěstounské péče, porodné, pohřebné a další. Posledním systémem sociálního zabezpečení je sociální péče (sociální pomoc). Některé z těchto dávek pobírá v mnoha případech i osoba oprávněná, kdy jí není plněna vyživovací povinnost, její výdělečné schopnosti nejsou v takové míře, aby stačily na uspokojení základních životních podmínek života dítěte či dětí a je tedy odkázána na pomoc státu.

2.1 Výchova a výživa dětí

Rodiče jsou povinni řádně vychovávat své děti a mají povinnost zabezpečit svým dětem duševní a tělesný rozvoj. Řádnou výchovu dětí a mládeže, uspokojování jejich osobních, kulturních a hmotných potřeb je nutné považovat za součást péče o všestranný rozvoj nové generace proto, aby byla schopna převzít a dále upevňovat hodnoty člověka i života. Na tomto se podílí stát, občanské instituce, různá kulturní zařízení, škola a zejména rodina.

Mezi prostředky, jimiž stát plní vůči rodině a mládeži svou sociální funkci, je třeba především uvést velmi rozsáhlou oblast sociálních služeb, na jejichž poskytování se podílí prakticky všichni občané.⁵

Pro vzájemný vztah péče společnosti a péče rodiny o dorůstající děti je charakteristické především to, že podíl státu a společnosti na výchově a výživě dětí nezužuje nebo nenahrazuje povinnosti, které k nim mají jejich rodiče. Naopak okruh povinností rodičů nezasahuje do sféry sociálních služeb, které jsou zajišťovány státem, a které tvoří podstatnou a rozsáhlou oblast péče o dítě. Lze tedy říci, že jak péče společnosti na jedné straně, tak péče rodiny na straně druhé mají svou specifickou a vzájemně nenahraditelnou funkci.⁶

Žijí-li rodiče a děti ve společné domácnosti, je vyživovací povinnost plněna převážně naturálně, tj. přímým uhrazováním osobních potřeb dítěte. Naopak tam, kde došlo k rozpadu původní rodiny, je vyživovací povinnost plněna převážně stanovenými peněžitými částkami.

2.2 Výživné a morální principy

Úprava vyživovací povinnosti nevyplývá jen ze společensko-ekonomické funkce výživného, ale je podmíněna i mravními názory společnosti.⁷

Vliv morálky na oblast rodinného práva a tím tedy i na úpravu výživného je velice intenzivní, jelikož v rodinném právu jde především o vztahy lidí, jde o oblast rodinného života, která funguje jako zprostředkující článek mezi společenskými a individuálními zájmy a která vždy byla ve značné míře regulována etickými a morálními normami. Přesto ale tato oblast zůstává svou povahou normou právní, pro kterou je charakteristické, že její zachování a dodržování je zajišťováno nejen silou veřejného mínění, ale že je vynutitelná i prostředky, které má k dispozici stát.

⁵NOVÁ, H.; TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost*, Praha : Lidne Praha a.s., 1995. s. 10. ISBN 80-85647-84-2

⁶ Srov. tamtéž. str. 11

⁷NOVÁ, H.; TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost*, Praha : Linde Praha a.s., 1995. s. 11. ISBN 80-85647-84-2

Ovlivnění právní úpravy výživného morálními názory společnosti spočívá zejména v tom, že právní úprava vychází ze situace, která je mravními názory společnosti sankcionována jako situace, která je s morálkou v souladu. Jde např. o řádné a dobrovolné plnění výživného v rámci fungujících rodinných vztahů, o vzájemnou pomoc a podporu mezi členy rodiny, o dobré osobní styky atd. Právní úprava se snaží zajistit, aby tam kde dojde k poruchám v rodinněprávních vztazích, byly řešeny tak, aby jejich působení bylo co nejvíce omezeno. Pro úpravu výživného to konkrétně znamená, že zákon usiluje zajistit i pro poruchové případy plnění výživného pravidelně, řádně a v rozsahu, který odpovídá jeho funkci v rodině.⁸

Etické a morální zásady nemají vliv jen na úpravu vyživovací povinnosti, ale působí i při výkladu a aplikaci právních předpisů. Jsou a budou proto také ovlivňovat i rozhodnutí soudů v jednotlivých konkrétních případech a soudní judikatura se jich bude dovolávat jako důležitého interpretačního momentu.

3. DĚTI A ROZVOD

Můžeme říci, že partnerský vztah při uzavírání manželství počítá již s možností rozvodu? Je současný trend nesezdaného partnerství pro dítě výhodou? Pro dospělého člověka je rozvod nebo rozchod partnerů ve většině případech negativním, bolestným zážitkem a co pak teprve pro děti? Samozřejmě, že pokud se jedná o manželství či soužití bez dětí, je daná záležitost věcí pouze dvou partnerů, do které by žádná instituce neměla vstupovat.

Následné rozpory po rozvodu či rozchodu v civilním soudním řízení, jehož součástí se dítě nestává dobrovolně, můžou dítě negativně poznamenat i na celý život.

V oblasti civilního procesu jde zejména o otázku vzájemného vztahu rozvodového řízení a opatrovnického řízení případně o procesní instituty

⁸Madara, Z.a kolektiv: Právníký slovník 2.díl, P-Ž. 5.zcela přepracované a doplněné vydání, Praha: Panorama, 1988, s.564

prodlužující nebo komplikující samotný rozvod. Ztížení a případné komplikace rozvodu s nezletilými dětmi v procesním právu však někdy může mít za následek spíše snížení ochrany zájmů nezletilých dětí, typicky za situace, kdy mezi rodiče je neurvale veden tvrdý boj o dítě a kdy je spíše v zájmu dítěte, aby o něm bylo rozhodnuto co nejrychleji.⁹

Rozhodnutí o svěření dítěte do péče, spory o výši výživného, rozpory o majetek, hádky, to vše zanechává na dítěti traumatizující zážitek. Ztrácí jistotu bezpečí a důvěry. Ať už jde o nemluvně či dítě navštěvující již školní docházku, střední školu, v každém věku je rozvod nebo rozchod rodičů poznamenává. U dětí školního věku z rozvedených rodin se objevuje zhoršení spánku a strach z odloučení od rodiče nebo jiné pečující osoby, citlivé a výbušné chování. U některých se projevují psychosomatické potíže a s tím spojený zhoršený prospěch. Dokonce i v dospělosti může rozvod na psychiku člověka stále působit.

Avšak pokud je přístup rodičů k rozchodu, rozvodu „správný“ a rozumný, berou na dítě zřetel, dávají mu oba stejnou lásku, problémy a rozpory mezi nimi řeší mimo dosah dítěte, nepomlouvají se navzájem jako při společném soužití, dítě se se situací vyrovnává lépe.

4. DRUHY VYŽIVOVACÍCH POVINNOSTÍ

Podle povahy osobního poměru mezi oprávněným a povinným, rozlišuje a upravuje zákon o rodině vyživovací povinnosti dětí k rodičům, mezi ostatními příbuznými, mezi manželi, vyživovací povinnosti k rozvedenému manželovi a vyživovací povinnost rodičů k dětem, která je považována za nejdůležitější a nejvýznamnější.

Jednotlivé druhy výživného se v některých případech navzájem setkávají tím způsobem, že jsou současně splněny podmínky pro více z nich. V takových případech mluvíme o střetu či konkurenci vyživovacích povinností nebo vztahů na

⁹HRUŠKOVÁ, M. *Rodinné právo v aplikační praxi: edice právních rozhledů*. 1.vydání. Praha : C.H. Beck, 2000. s.23. ISBN 80-7179-293-4.

výživné. Řešení těchto střetů mezi jednotlivými druhy výživného je důležité zejména proto, že zákon pro každý z druhů výživného jinak upravuje podmínky jeho vzniku a trvání, i jeho rozsah. Při řešení těchto střetů jde o stanovení vzájemné konkurence nebo jiného vztahu mezi jednotlivými druhy výživného.¹⁰

4.1 Vyživovací povinnost dětí k rodičům

Vyživovací povinnost dětí k rodičům je upravena v ustanovení § 87 Zákona o rodině (č. 94/1963 Sb). Předpokladem této vyživovací povinnosti je existence statusového vztahu mezi rodičem a dítětem. Znamená to tedy, že na výživné mají nárok oba rodiče, avšak za splněných zákonných podmínek pro vznik práva na výživném. Tento nárok je nutné posuzovat v závislosti na konkrétních okolnostech a situaci rodičů.

Mezi podmínky vzniku vyživovací povinnosti dětí vůči rodičům řadíme schopnosti a možnosti dítěte samo se živit. Zpravidla se bude jednat o dítě zletilé, které je výdělečně činné a má stálý a pravidelný příjem, avšak není vyloučen případ, že by tato vyživovací povinnost vznikla dítěti nezletilému, které by bylo schopno samo se živit. V případě, že je k výživě povinno více dětí téhož rodiče, je rozsah vyživovací povinnosti stanoven u každého dítěte zvlášť, a to podle poměru jejich schopností, možností a majetkových poměrů ke schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům ostatních dětí.¹¹ Další podmínkou je závislost a odkázanost rodiče na výživu. Tato podmínka je naplněna tehdy, nemá-li rodič dostatečné příjmy na uspokojování svých potřeb. K tomuto může dojít např. v případě, že rodiči nevznikl nárok na důchod z důchodového pojištění a nebo je tento důchod tak nízký, že nepostačuje na uspokojení jeho specifických potřeb. Poslední podmínkou pro posouzení vzniku vyživovací povinnosti je soulad

¹⁰NOVÁ, H.; TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost*, Praha : Linde Praha a.s., 1995. s. 18. ISBN 80-85647-84-2

¹¹HRUŠKOVÁ, H., KRÁLÍČKOVÁ, Z., *České rodinné právo*. 3., přepracované a doplněné vydání. Brno : Masarykova univerzita, 1998. s. 269. ISBN 80-210-3974-4

s dobrými mravy, kdy v rozporu s nimi by bylo např. neplnění vyživovací povinnosti rodiče k dítěti v minulosti, nezáměr o dítě, skutečnost, že rodič opustil rodinu, že byl zbaven rodičovské zodpovědnosti a nebo v případě, že byl rodič odsouzen za trestný čin, což mělo i majetkové následky apod.

4.2 Vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými

Vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými je blíže upravena v ustanoveních § 88 až 90 Zákona o rodině, která je, stejně jako ostatní vyživovací povinnosti, založena na vzájemném osobním vztahu. Pro tuto vyživovací povinnost je charakteristické, že se jedná o vyživovací povinnost vzniklou mezi příbuznými v řadě přímé, tedy předky a potomky s výjimkou rodičů a dětí, jejichž vzájemná vyživovací povinnost je upravena samostatně. To také znamená, že vyživovací povinnost se neváže na osoby příbuzné v pobočné linii, mezi něž patří např. sourozenec.

Zákon o rodině stanoví pro tuto vyživovací povinnost řadu pravidel a zásad, mezi něž patří také podmínka ta, že osoba oprávněná výživné nutně potřebuje. Další zásadou, na které je založena vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými, je zásada priority vyživovací povinnosti potomků, která znamená, že vyživovací povinnost mají především potomci oprávněné osoby. Jestliže však tuto povinnost potomci plnit nemohou přechází vyživovací povinnost na předky.¹² Nesmíme zde také opomenout obecná kritéria potřebná pro rozsah a výši vyživovací povinnosti, kterými jsou schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného a odůvodněné potřeby oprávněného.

¹²HROŠKOVÁ, H., KRÁLÍČKOVÁ, Z., *České rodinné právo*. 3., přepracované a doplněné vydání. Brno : Masarykova univerzita, 1998. s. 272. ISBN 80-210-3974-4

4.3 Vyživovací povinnost mezi manžely

Vyživovací povinnost mezi manžely je upravena a blíže specifikována v ustanovení § 91 zákona o rodině.

Výživné mezi manžely předchází všem ostatním typům výživného. Pokud bude osoba oprávněná nárokovat po někom výživné, vždy to v prvním případě bude manžel. Teprve pokud ten nebude schopen vzhledem ke svým možnostem, schopnostem a majetkovým poměrům výživné hradit, je možné obrátit se na další povinné (rozvedený manžel, rodiče, děti, ostatní příbuzní).¹³

Neplní-li jeden z manželů vyživovací povinnost, musí mít výživné takový rozsah, aby hmotná a kulturní úroveň manželů byla v zásadě stejná. V případě, že se tato úroveň manželů bude lišit, vzniká povinnost manžela s vyšší úrovní druhého vyživovat i v tom případě, kdyby byl druhý manžel v nouzi či nějaké chudobě. Soud při určování výživného mimo výše uvedeného přihlíží k péči o společnou domácnost. Výživné mezi manžely se opět řídí obecnými kritérii, tedy schopnostmi, možnostmi a majetkovými poměry povinného a odůvodněnými potřebami oprávněného. Nezbytné je také pravidlo, že výživné nelze přiznat, jestliže by to bylo v rozporu s dobrými mravy (např. hrubé chování, podvádění).

4.4 Výživné rozvedeného manžela

Vznik vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely je upraven v ustanoveních § 92 - 94 zákona o rodině. Ke vzniku vyživovací povinnosti může dojít pouze rozvodem manželství. Pokud není schopen se jeden z rozvedených manželů sám živit, je oprávněn požadovat po bývalém partnerovi, aby mu

¹³Výživné mezi manžely. [online]. 2010 [citováno 25. ledna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.pravnik.cz/a/22/vyzivne-mezi-manzely.html>>

příspěval podle svých schopností, možností a majetkových poměrů na přiměřenou výživu, tento nárok však může uplatnit pouze na dobu 3 let od rozvodu.

Příspěvek na výživu rozvedenému manželu může být nižší než výživné za trvání manželství. Avšak rozvedenému manželu, jenž v soudním sporu s rozvodem nesouhlasil a který se přitom na rozvratu manželství porušením manželských povinností převážně nepodílel a jemuž byla rozchodem způsobena závažná újma, soud může přiznat výživné až ve stejné výši, jako kdyby účastníci rozvodového řízení byli nadále manžely.¹⁴

Tato vyživovací povinnost zanikne uzavřením nového manželství oprávněným, úmrtím jednoho z manželů nebo poskytnutím jednorázové částky na základě písemné smlouvy.

4.5 Příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce

Životní situace neprovdané matky zpravidla není nejlehčí, zvláště v okamžiku, kdy otec dítěte se o matku ani o dítě nezajímá a nepodporuje ji. Skutečnost, že zákonodárce pamatuje i na takové obtížné situace v životě ženy se odráží v ustanovení § 95 zákona o rodině.¹⁵

Otci dítěte, za kterého není matka provdána, jsou stanoveny dvě povinnosti, respektive přiznání matce dítěte právo na příspěvek na přiměřenou výživu po dobu dvou let a dále právo na úhradu nákladů spojených s těhotenstvím a slehnutím. Mezi tyto náklady bychom mohli zařadit těhotenské šaty, obuv, zvláštní léky, náklady na pobyt v nemocnici a lékařský zákrok apod. Pod tento termín však není možno podřadit náklady, které matce vznikly při pořizování vybavičky dítěte, kočárku, postýlky, sedačky atd.

¹⁴Tiscali.cz. [online]. 2010 [citováno 25. ledna 2010]. Dostupné na WWW: <http://tiscali.cz/mone/mone_center_050713.867890.html>

¹⁵epravo.cz. [online]. 2010 [citováno 26. ledna 2010]. Dostupné na WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/prava-neprovdane-matky-podle-95-zakona-o-rodine-18875.html>

Příspěvek na výživu lze požadovat pouze a jen po muži, který je otcem dítěte, nebo ten, jehož otcovství je pravděpodobné a současně po muži, za kterého není matka dítěte provdána.

4.6 Vyživovací povinnost rodičů k dětem

Tento typ nejvíce známé vyživovací povinnosti upravují § 85 - §86 zákona o rodině. Podrobněji o tomto výživném pojednává následující kapitola.

5. VYŽIVOVACÍ POVINNOST RODIČŮ K DĚTEM

Vyživovací povinnost rodičů k dětem je upravena v zákoně o rodině v § 85-87. Zákon o rodině tedy chápe výživné v širším smyslu a rozumí jím nejen vlastní výživu, nýbrž i uspokojování všech nezbytných potřeb kulturního člověka, tj. nejen potřeby stravování, ošacení a bydlení, ale i potřeby kulturní, sportovní, rekreační, léčebné apod. V tomto pojetí je užíváno i pojmu vyživovací povinnost.⁸

Právo na výživu nezletilého dítěte vzniká jeho narozením. Nezaleží na tom, zda se dítě narodilo v manželství či v nesezdaném soužití muže a ženy. Každé dítě je v samostatném právním vztahu ke každému ze svých rodičů. Rodiče, a to oba, jsou-li jako rodiče známi a jsou-li na živu, bez ohledu na to, zda jim náleží rodičovská zodpovědnost, mají každý sám za sebe vyživovací povinnost vůči svému dítěti. Jejich povinnost je společná. Neznamená to však, že by každý z rodičů byl povinen plnit ji stejným způsobem a ve stejném rozsahu. Předpokladem je, že se rodiče podílejí na výživě svého dítěte tak, jak to odpovídá schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům každého z nich, a že se přitom vzájemně doplňují, aby potřeby dítěte byly řádně zajištěny.

Účelem výživného je uhrazování nejen průběžně se vyskytujících (běžných) potřeb nezletilého dítěte, ale všech potřeb prospěšných jeho všestranného vývoji. Tomu je přizpůsobena i splatnost výživného ve formě pravidelných plnění v jednotlivých obdobích, i když nelze vyloučit rozdílnost odůvodněných potřeb nezletilého dítěte v jejich průběhu. Podle ustanovení § 97 odst 1 zákona o rodině

se výživné platí v pravidelných opětujících se částkách, které jsou splatné vždy na měsíc dopředu.¹⁶

5.1 Vznik vyživovací povinnosti

Vznik vyživovací povinnosti rodičů k dítěti vzniká jeho narozením a vždy ze zákona, za splnění podmínek, které zákon pro vznik jednotlivých druhů vyživovací povinnosti vyžaduje.

Rodiči rozumíme matku a otce dítěte. Matkou je žena, která dítě porodila a jejíž vztah k dítěti je nesporný, otcem dítěte je ten, koho zákon o rodině ve svých ustanoveních považuje na základě domněnek uvedených v § 51-54 za otce dítěte. Zákon o rodině počítá s tím, že rodiče svou vyživovací povinnost budou plnit dobrovolně. Tato dobrovolnost je však v praxi velice často porušována a ostře tak kontrastuje se zásadou ochrany zájmů dítěte.

Není nutné, aby o vyživovací povinnosti rozhodoval soud, pouze v těch případech, kdy se rodiče dítěte nedohodnou na způsobu plnění výživného, nežijí spolu, jeden z rodičů dobrovolně vyživovací povinnost neplní apod., stanoví soud konkrétní rozsah vyživovací povinnosti na základě objektivního posouzení potřebnosti osoby oprávněné a možností a schopností osoby povinné.

Jsou-li rodiče manžely, je třeba na zvýšené potřeby matky v době těhotenství přihlídnout při určení vyživovací povinnosti mezi manžely, jestliže rodiče manžely nejsou je úhrada těchto potřeb řešena ustanovením § 95 zák. o rodině jako příspěvek na výživu a úhradu některých potřeb neprovdané matce, tedy opětně jako nárok matky dítěte, nikoli počatého dítěte.¹⁷

¹⁶HRUŠÁKOVÁ M. KRÁLÍČKOVÁ Z., *Rodinné právo*, Masarykova univerzita, Brno 1994. s.44. ISBN 80-210-0876-8

¹⁷NOVÁ, H.; TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost*, Praha : Linde Praha a.s., 1995. s. 98. ISBN 80-85647-84-2

5.2 Změna vyživovací povinnosti

Vzhledem k tomu, že soudem stanovena vyživovací povinnost je zpravidla povinností dlouhodobou, je pravděpodobné, že se v budoucnu změní poměry, z kterých soud vycházel při stanovení původní vyživovací povinnosti v závislosti na změně míry odůvodněných potřeb nezletilého dítěte v souvislosti s jeho přibývajícím věkem či ve změně schopností, možností a majetkových poměrů některého z rodičů v důsledku vzrůstu nebo odůvodněného poklesu jeho výdělku. Pouze změna poměrů závažnějšího rázu odůvodňuje změnu rozhodnutí o výživném, nestačí tedy jen například přechodný nebo zanedbatelný nárůst nebo pokles výdělku některého z rodičů. Pokud k žádné z uvedených změn nedojde, soud zvyšuje vyživovací povinnost zpravidla po uplynutí tří let od předchozí úpravy. Pro rozhodování soudu o změně dřívějšího rozhodnutí platí stejné zásady jako pro první rozhodování soudu o výchově a výživě dítěte.

Návrh na zahájení řízení o změnu výživného musí obsahovat skutečnosti, které vedou oprávněného či povinného k podání návrhu, a dále důkazy, kterých se oprávněný či povinný dovolává. Dále je třeba uvést datum, od kterého se žádá zvýšení či snížení výživného a v neposlední řadě je potřeba uvést výši výživného.

5.3 Zánik vyživovací povinnosti

Vyživovací povinnost rodičů k dětem není časově omezena, trvá, dle § 85 odst. 1 zák. o rodině, zásadně do doby, dokud dítě není schopno samo se žít. Schopnost dítěte k tomu, aby se samo živilo, není tedy závislá na dosažení určité věkové hranice, nýbrž na tom, kdy dítě nastoupí do zaměstnání a pobírá mzdu. Vyživovací povinnost rodičů k dětem bude tedy trvat po celou dobu přípravy dítěte na budoucí povolání. Může se však ale také stát, že po určité době, co již dítě pracuje, se rozhodne pokračovat ve studiu, a v takovém případě se vyživovací povinnost rodičů k němu obnovuje.

Může nastat i případ, kdy se dítě vzhledem ke svému zdravotnímu stavu nebude moci připravovat na své budoucí povolání. V tom případě bude vyživovací povinnost rodičů trvat po celou dobu života dítěte (v pozdějším věku se bude spíše koncentrovat na výkon osobní péče o dítě, které získá např. invalidní důchod).¹⁸

Zánik vyživovací povinnosti nastane v době uzavření manželství dítěte, i přesto, že by dítě nebylo schopno samo se živit. Vyživovací povinnost zaniká také osvojením dítěte, neboť dítě osvojením vstupuje do rodiny osvojitelů.

Absolutně vyživovací povinnost zaniká smrtí dítěte nebo rodičů.

5.4 Neplnění vyživovací povinnosti

Stává se, že rodič výživné neplatí, případně je platí nepravidelně a nebo dítěti dává nejružnější věcné či finanční dárky, které potom označuje za výživné. Za výživné však nelze považovat příležitostné plnění v době styku povinného rodiče s dětmi, které má povahu dárků či jiných podobných plnění, které nesměřují k uspokojování odůvodněných potřeb nezletilých dětí.¹⁹

V případech, kdy rodiče nezletilého dítěte spolu nežijí ve společné domácnosti nebo neplní-li rodiče, popř. jeden z nich vyživovací povinnost dobrovolně, rozhodne o povinnosti poskytovat výživné soud. Postup soudu bude v zásadě totožný ve všech případech, ať už spolu rodiče žijí ve společné domácnosti či nikoliv, ať už jsou rodiče manželé či žijí jako nesezdaný pár. Pokud jde v řízení o dítě nezletilé, může soud upravit vyživovací povinnost rodičů k nim i bez návrhu, avšak v případě, kdy jde již o dítě zletilé, musí podat návrh samo toto dítě.

¹⁸HRUŠKOVÁ, H., KRÁLÍČKOVÁ, Z., *České rodinné právo*. 3., přepracované a doplněné vydání. Brno : Masarykova univerzita, 1998. s. 267. ISBN 80-210-3974-4

¹⁹HOLUB, M.; NOVÁ, H.; SLADKÁ-HYKLOVÁ, J. *Zákon o rodině, komentář a předpisy související*. Praha : Linde Praha a.s., 2007. ISBN 978-80-7201-668-6 viz § 96 odst. 1

Neplnění vyživovací povinnosti (odst.1 trestního zákoníku) v povinném rozsahu, byť i neplnění několika jednotlivých měsíčních dávek, zpravidla nejméně čtyř (dle nového trestního zákoníku účinného od 1.1.2010), je trestné.

Vyhýbání se plnění povinnosti (odst. 2 trestního zákoníku) je její neplnění spojené s jednáním, jímž se pachatel chce zbavit své povinnosti nebo zmařit vymáhání výživného. Například záměrně mění často bez vážných důvodů zaměstnání nebo úmyslně přijme zaměstnání s malým výdělkem.²⁰ Vyhýbání se vyživovací povinnosti je možné i ve výkonu trestu (např. odmítáním práce).

6. ROZSAH VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI

Aby přiznání výživného a jeho výše bylo správné a spravedlivé, je potřeba, aby se soud řídil určitými kritérii, která jsou uvedena především v § 85 a § 96 zákona o rodině. Mezi základní kritéria patří odůvodněné potřeby osoby oprávněné a schopnosti a možnosti osoby povinné. Obě tato kritéria spolu úzce souvisí a vzájemně se podmiňují, tudíž je nikdy nelze vykládat každé samostatně, či se izolovaně zaměřit na jednotlivé skutečnosti, které tvoří součást těchto kritérií. Posuzováním všech kritérií soud rozhodne, v jaké výši bude povinný výživné na dítě hradit. Pro stanovení rozsahu vyživovací povinnosti je třeba přihlížet i k tomu, který z rodičů a v jaké míře o dítě osobně pečuje, tj. realizuje fyzické a jiné faktické úkony nutné k životu a zdárnému vývoji dítěte.

Pro celkovou výši vyživovací povinnosti budou rozhodné možnosti a schopnosti obou rodičů. To znamená, že i při určování vyživovací povinnosti jen jednoho z rodičů je třeba posoudit rozsah této povinnosti i u druhého rodiče, protože teprve jejich souhrn dává základ pro úvahu o rozsahu výživného.²¹

²⁰NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R. a kol. *Trestní právo hmotné – II. Zvláštní část*. Praha: ASPI, a.s., 2007. s 299. ISBN 80-901683-2-9

²¹NOVÁ, H.; TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost*, Praha : Linde Praha a.s., 1995. s. 70. ISBN 80-85647-84-2

6.1 Odůvodněné potřeby dítěte

Odůvodněné potřeby dítěte závisí zejména na jeho věku a zdravotním stavu. Při určování vyživovací povinnosti je soudem přihlíženo k tomu, jakým způsobem se dítě připravuje na budoucí povolání, k jeho mimoškolním aktivitám, k fyzické a duševní vyspělosti dítěte apod. .

Odůvodněné potřeby jsou však odůvodňovány i schopnostmi a možnostmi rodičů. Jsou-li reálné schopnosti možnosti rodičů velmi omezené, jsou odůvodněnými pouze běžné potřeby dítěte, které nepřesahují obvyklou základní míru „všech nezbytných potřeb nutných pro život kulturního člověka“. Jsou-li reálné možnosti a schopnosti rodičů velmi široké, jsou odůvodněnými též další potřeby dítěte, které nejsou nezbytné, ale prospěšné všestrannému vývoji dítěte.²²

V závislosti na věku, vývoji, měnících se zájmech, zdraví dítěte se však jeho odůvodněné potřeby mění. Odůvodněné potřeby dítěte, k nimž soud při určení vyživovací povinnosti přihlíží, jsou různé podle okolností konkrétního případu. Zřídka kdy mají děti zvýšené odůvodněné potřeby např. z důvodu svého nepříznivého zdravotního stavu.

6.2 Schopnosti a možnosti osoby povinné

Rozsah vyživovací povinnosti každého rodiče závisí nejen na jeho majetkových poměrech, ale především na jeho konkrétních schopnostech a možnostech. Schopnosti rodiče povinného jsou vlastnosti subjektivní, které mu umožňují vlastní existenci, případně i výživu jiných osob, jež je povinna plnit. Mezi subjektivní schopnosti řadíme např. zdatnost, zdravotní stav, vlohy a nadání, získané zkušenosti, nabyté vědomosti, vzdělání. Na základě těchto schopností rodiče je třeba posoudit jeho speciální schopnost vykonávat určité povolání. Tato

²² HRUŠÁKOVÁ, M. KRÁLÍČKOVÁ, Z., *Rodinné právo*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. s. 42. ISBN 80-210-0876-8

schopnost je většinou získána odpovídající odbornou přípravou. Uplatnění schopnosti povinného rodiče je však možné jen v rámci určitých možností. Možnosti povinného jsou na rozdíl od jeho schopností rázu objektivního, tzn. že povinný nemůže tyto okolnosti ovlivnit, jsou na jeho vůli v podstatě nezávislé. V rámci zjišťování možností povinného rodiče zohledňuje soud především, kde rodič žije – posuzuje místo jeho bydliště z hlediska zeměpisného, geografického i demografického, posuzuje prostředí ve kterém žije, zda má více zaměstnání, zda pobírá sociální dávky, případně objektivní nemožnost získat zaměstnání. Při posuzování schopností a možností povinného rodiče vychází tedy soud především z údajů o jeho zdravotním stavu, věku, kvalifikaci, počtu dalších vyživovacích povinností, přičemž musí zohlednit rozdílnost regionů v rámci České republiky .

Pokud jsou dány společenské možnosti, umožňující, aby povinný vykonával povolání odpovídající jeho schopnostem, potom je třeba vycházet z toho, zda rodič skutečně svých schopností plně využívá k tomu, aby vykonával povolání, v němž může najít své plné uplatnění. Proto pro posouzení výživného bude rozhodující výdělek či příjem, jehož by rodič reálně mohl dosáhnout, kdyby řádně využíval své schopnosti, nikoli výdělek, který fakticky dosahuje proto, že tyto schopnosti řádně nevyužívá. Rozhoduje tedy tzv. zásada potenciality výdělku, nikoli zásada tzv. fakticity výdělku.²³

Při určování výše výživného se tedy soud zabývá jak schopnostmi, tak možnostmi rodiče povinného a taktéž neopomíjí existenci pracovních příležitostí přiměřených vlastnostem rodiče.

6.3 Vlastní majetek a příjem osoby oprávněné

Soud věnuje při posuzování míry odůvodněných potřeb nezletilého dítěte rovněž pozornost jeho majetkovým poměrům, zda tedy má dítě majetek ve

²³NOVÁ, H.; TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost*, Praha : Linde Praha a.s., 1995. s. 77. ISBN 80-5647-84-2

vlastnictví, zejména pak, zda tento majetek poskytuje dítěti nějaký výnos nebo získá-li určitý majetkový prospěch – dědictvím, darem, výhrou apod. Mezi výnosy z majetku dítěte můžeme zařadit příjmy z kapitálového majetku, nájemné apod.

Na rozsah vyživovací povinnosti však nemá vliv jakýkoliv majetek dítěte, ale jen ten, který by přinášel oprávněnému výnosy a ty by bylo možno použít k uspokojení odůvodněných potřeb dítěte, které by zvedly jeho životní úroveň. Zároveň musí jít o majetek, který bude přinášet trvalý nebo dlouhotrvající užitek, avšak nebude jen jednorázového charakteru. Pokud jde o majetek jednorázového charakteru (brigády během prázdnin), k příjmu oprávněného se nepřihlíží. Mezi vlastní příjem nezletilého dítěte se započítávají dávky sociálního zabezpečení, z nichž připadá v úvahu především sirotčí důchod (§ 52 a 53 zákona o důchodovém pojištění).

Nezohledňuje se tedy jakýkoliv příjem, ale jen takový, který splňuje znaky trvalosti, pravidelnosti či opakovatelnosti. Takové znaky splňují rovněž příjmy, které oprávněný pobírá v období své přípravy na budoucí povolání nebo v rámci učebního oboru anebo příjmy, které dostává v průběhu studia.

7. VYMÁHÁNÍ VÝŽIVNÉHO

Soudní rozhodnutí, kterým bylo stanoveno výživné, lze provést výkonem rozhodnutí ve smyslu šesté části občanského soudního řádu. Základním předpokladem, aby mohlo být přistoupeno k nucenému výkonu rozhodnutí (soudního smíru nebo soudem schválené dohody) je skutečnost, že toto rozhodnutí nebylo povinným splněno dobrovolně a tudíž může být vymáháno. Za rozhodnutí, která nebyla splněna, lze považovat ta rozhodnutí, u nichž prošla lhůta splatnosti byť jedné opětvující se dávky výživného. Výkon rozhodnutí nařídí soud pouze na návrh osoby oprávněné nebo zletilého dítěte. Bylo-li dítě svěřeno do výchovy jednoho z rodičů, může je tento rodič v řízení o výkon rozhodnutí zastoupit; teprve kdyby v průběhu řízení došlo ke střetu zájmů, bylo by třeba, aby

byl nezletilému dítěti ustanoven kolizní opatrovník. Pohledávky z výživného lze vymáhat prostřednictvím výkonu rozhodnutí nebo také podáním trestního oznámení pro podezření z přečinu zanedbání povinné výživy podle ustanovení § 196 trestního zákoníku (s účinností do 31.12.2009 ustanovení § 213 trestního zákona). Odborná pomoc při uplatňování nároku osoby oprávněné na výživné a při jeho vymáhání, včetně pomoci při podávání návrhu soudu, mají povinnost poskytnout orgány sociálně-právní ochrany dětí.

7.1 Postup policejního orgánu při podání trestního oznámení

Trestní oznámení může podat na kterémkoliv oddělení Policie České republiky (případně i na státním zastupitelství) buďto osoba oprávněná nebo zletilé dítě. Trestní oznámení může mít formu ústní, písemnou²⁴ popř. telefonickou. Povinnost oznámit orgánům činným v trestním řízení skutečnost, že není plněna vyživovací povinnost má orgán sociálně-právní ochrany dětí, dále takto musí učinit i státní orgány, právnické i fyzické osoby.

Náležitosti podání trestního oznámení jsou ustanoveny v § 59 odst.4 trestního řádu. Při podání trestního oznámení je vhodné mít s sebou platný občanský průkaz. Protokol o trestním oznámení musí vždy obsahovat osobní údaje oznamovatele, dítěte a osoby povinné. Mezi osobní údaje můžeme zařadit jméno, příjmení, datum narození, trvalé popř. přechodné bydliště, zaměstnání popř. název studující školy, telefonické kontakty, popř. další nezbytné informace vyplývající z výslechu.

Před podáním trestního oznámení pro podezření z přečinu zanedbání povinné výživy (§ 196 trestního zákoníku) by si měl oznamovatel předem připravit a vzít s sebou (z důvodu usnadnění práce policejnímu orgánu a v návaznosti na to se tímto může urychlit celý proces prověřování) rodný list oprávněného dítěte, popř. vlastní rodný list, pokud podává trestní oznámení zletilé dítě, všechny rozsudky

²⁴ Viz příloha č. III – Vzor trestního oznámení

týkající se skutku (např. rozvodový, úprava vyživovací povinnosti, navýšení či snížení výživného apod.) nebo by měl oznamovatel alespoň znát čísla jednacích rozsudků, jejichž obsah si následně policejní orgán vyžádá od příslušných institucí. Dále by měla osoba oprávněná předložit složenky nebo jiný doklad o případném uhrazeném výživném.

V protokolu o trestním oznámení se popisují okolnosti skutku, období neplnění vyživovací povinnosti, způsob hrazení výživného - na účet, složenkami, finanční situace oprávněného rodiče, oprávněné potřeby a nároky dítěte, přístup rodiče povinného k plnění výživného, jeho zájem o dítě, zda mu dává či posílá nějaké dárky, zda mu telefonuje apod., možnosti a majetkové poměry obou rodičů, výše příjmů obou rodičů, případné dluhy a další vyživovací povinnosti rodiče povinného, finanční náklady oprávněného rodiče spojené se školní docházkou a mimoškolními zájmy dítěte, případné náklady spojené s nemocí, psychickým či fyzickým postižením, náklady spojené se stravou, ubytováním, ošacením dítěte, ale také to, zda se vlivem neplacení výživného nedostalo dítě do hmotné nouze, popř. nouzi konkrétně popsat.

Oznamovatel trestného činu má právo žádat, aby byl vyrozuměn, jak bylo s jeho trestním oznámením naloženo a jaká opatření byla učiněna. Toto vyrozumění musejí policejní orgány oznamovateli sdělit ve lhůtě jednoho měsíce od podání oznámení, ovšem pouze tehdy, pokud oznamovatel o takové vyrozumění opravdu požádal.²⁵

Splňuje-li trestní oznámení všechny náležitosti, sepíše se přehled placení výživného za předmětné období a následně policejní orgán zahájí úkony trestního řízení dle ustanovení § 158 odst. 3 trestního řádu. Dále si policejní orgán vyžádá od institucí důkazní materiály týkající se skutku, potřebné zprávy od státních orgánů a zaměstnavatele povinného rodiče. Zjišťuje, zda byla či je osoba povinná (podezřelý z přečinu zanedbání povinné výživy) ve výkonu trestu odnětí svobody (VTOS) nebo ve vazbě za období, za které dluží na výživném, v případě, že ano, tak zjišťuje, zda ve výkonu trestu pracoval, kde pracoval, zda měl možnost

²⁵ Trestní oznámení pro neplacení výživného. [online]. 2010 [citováno 25. února 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/trestni-oznameni-pro-neplaceni-vyzivneho-vzor>>

pracovat a zda ohlásil, že má vyživovací povinnost. V případě, že neměla osoba povinná možnost ve VTOS pracovat nebo byla-li v tomto období ve vazbě, nelze jí za toto období stíhat. U osoby povinné si policejní orgán dále opatří opis z evidence rejstříku trestů, zprávu o jejím pracovním hodnocení, výpis ze živnostenského rejstříku, zprávu o pověsti, popř. si vyžádá od příslušného okresního soudu exekuce na výživné.

Jak u osoby povinné tak u osoby oprávněné žádá policejní orgán o podání zprávy od příslušného úřadu práce, zda jsou nebo byli v evidenci uchazečů o zaměstnání, zda od úřadu pobírají dávky státní sociální podpory (např. přídavek na dítě, sociální příplatek, rodičovský příspěvek, příspěvek na bydlení, příspěvek na školní pomůcky), od příslušného Městského úřadu pobírání dávek na dorovnání příjmu do sociální potřeby či jiné dávky a od Okresní správy sociálního zabezpečení, zda byli nebo jsou vedeni jako zaměstnanci malé organizace nebo jsou osobami samostatně výdělečně činnými, zda pobírali některý z důchodů či jiné dávky.

Pro rozhodnutí policejního orgánu je důležité samotné podání vysvětlení povinným dle § 158 odst. 5 trestního řádu, kdy v počáteční fázi výslechu je povinný vždy poučen dle § 197 trestního zákoníku, o účinné lítosti: *„trestní odpovědnost za trestný čin zanedbání povinné výživy (§ 196) zaniká, jestliže trestný čin neměl trvale nepříznivých následků a pachatel svou povinnost dodatečně splnil dříve, než soud prvního stupně počal vyhlašovat rozsudek“*.²⁶

Následně musí být ve výslechu uvedeny osobní údaje povinného, kde bydlí, kde se zdržuje, kde bude přebírat poštu, telefonické spojení, zaměstnání, výše příjmu. Dále se uvádí zda požádal nebo pobíral sociální dávky, dávky státní sociální podpory apod., a v jakém období, zda povinný věděl, že má přispívat na výživu, zda byl ve výkonu trestu odnětí svobody nebo ve vazbě v období neplacení výživného, zda má další vyživovací povinnosti, zda požívá alkoholické nápoje, kouří nebo hraje automaty, zda je zadlužen, zda má exekuční srážky, zda zasílá

²⁶ Zákon. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

dítěti (dětém) dárky a popř. další otázky vyplývající z výsledku. Po zhodnocení všech důkazů ve věci policejní orgán rozhodne. Není-li dáno podezření ze spáchání přečinu zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku, je oznámení usnesením ve smyslu ustanovení § 159a odst. 1 trestního řádu odloženo.

Je-li skutková podstata přečinu zanedbání povinné výživy naplněna, postoupí věc policejní orgán dle věcné působnosti na příslušnou Službu kriminální policie a vyšetřování (SKPV) a nebo věc ukončí ve zkráceném přípravném řízení, které musí být ukončeno nejpozději do dvou týdnů ode dne, kdy policejní orgán sdělil podezřelému podezření ze skutku.

Oznamovatel trestného činu má právo žádat, aby byl vyrozuměn, jak bylo s jeho trestním oznámením naloženo a jaká opatření byla učiněna. Toto vyrozumění musejí policejní orgány oznamovateli sdělit ve lhůtě jednoho měsíce od podání oznámení, ovšem pouze tehdy, pokud oznamovatel o takové vyrozumění opravdu požádal.²⁷

7.2 Exekuce

V návrhu na nařízení exekuce je oprávněný povinen uvést, jakým způsobem má být výkon rozhodnutí proveden. O výkon rozhodnutí může požádat jen ten, kdo je v exekučním titulu označen jako oprávněný a exekuce může směřovat pouze proti tomu, kdo je v exekučním titulu označen jako povinný. Za typický způsob výkonu rozhodnutí ohledně pohledávky na výživném jsou srážky z mzdy. Výkon rozhodnutí srážek ze mzdy najde své uplatnění u osob povinných, které jsou v zaměstnaneckém nebo obdobném poměru a u kterých se objevuje pravidelně opakující se příjem (starobní nebo invalidní důchody, penzijní připojištění, apod.). Tyto srážky je po doručení pravomocného usnesení o nařízení exekuce povinen zaměstnavatel poukazovat oprávněnému. Stanovené výše srážek budou zaměstnavatelem povinnému sráženy ve stanovených výplatních

²⁷ Trestní oznámení pro neplacení výživného. [online]. 2010 [citováno 25. února 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/trestni-oznameni-pro-neplaceni-vyzivneho-vzor>>

termínech, a to pravidelně a automaticky, až do té doby, než dojde k úplné úhradě dluhu.

Exekuční řízení není obvykle příliš zdlouhavé a soudům se daří vydávat rozhodnutí o nařízení exekuce poměrně rychle. Avšak vzhledem k tomu, že proti tomuto rozhodnutí se může osoba povinná odvolat, může se i řízení o zcela jasné a prokazatelné pohledávce značně protáhnout.

7.3 Účinná lítost

Splnění vyživovací povinnosti je za určitých okolností důležitější než potrestání pachatele přečinu, které by mohlo rozrušit rodinné vztahy. Proto § 197 trestního zákoníku obsahuje zvláštní ustanovení o účinné lítosti. Dle tohoto ustanovení trestnost přečinu zanedbání povinné výživy zaniká, jestliže pachatel svou povinnost splnil dříve, než soud prvního stupně počal vynášet rozsudek, předpokladem pro uplatnění ustanovení o účinné lítosti však je, že vyživovací povinnost byla pachatelem splněna dobrovolně, že byla splněna zcela a konečně, a že zanedbání povinné výživy nemělo fakticky nepříznivých následků. Nepříznivými následky rozumíme takové následky na zdraví, na tělesném a duševním vývoji, nemožnost se připravovat na další povolání, nemožnost studia, apod., které nelze napravit ani tím, že bude vyživovací povinnost splněna dodatečně. Ustanovení o účinné lítosti nelze využít v případě, že by byl dluh zaplacen pouze částečně, a to ani v případě, že by se na tom osoba povinná a oprávněná dohodli nebo že by povinný přislíbil uhrazení dluhu a nebo v případě, že by měla osoba oprávněná zájem na tom dluh povinnému odpustit.

O tom, zda trestnost zanedbání povinné výživy zanikla pro účinnou lítost, lze uvažovat pouze tehdy, když je náležitě zjištěno, že se pachatel tohoto přečinu dopustil.

8. POVINNÝ VE VAZBĚ ČI VE VÝKONU TRESTU

Zcela zvláštní situace vzniká tehdy, jestliže osoba, která je povinna plnit výživné k dětem, je odsouzena k trestu odnětí svobody, popř. byla jako obviněný ve vazbě zařazena do pracovní činnosti. Výdělkové schopnosti a možnosti těchto osob jsou odvislé od příjmu, které tyto osoby mohou dosahovat jako pracovní odměnu.²⁸

Při stanovení či změně výživného povinnému, který se nachází ve výkonu trestu odnětí svobody nebo ve vazbě, vychází soud rovněž z možností, schopností povinného a jeho majetkových poměrů, avšak především zkoumá, zda povinný rodič je zařazen do pracovního procesu ve věznici a zda tam svoji vyživovací povinnost nahlásil. V případě výkonu trestu za přečin zanedbávání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku, se vychází z toho, že výživné stanovené soudem zůstává v plné výši zachováno i po dobu výkonu trestu, nedošlo-li k jiné změně poměrů (osobních, majetkových, zdravotní stav). Také celková situace v zařízení zde hraje svou roli.

Odsouzenému (osobě povinné), který ve výkonu trestu vykonává práci a nezamlčel svou vyživovací povinnost, jsou náklady výkonu trestu, případně náklady vazby uspokojeny z jeho pracovní odměny teprve až po srážkách na běžné výživné pro nezletilé děti.

Odsouzený je do výkonu trestu přijímán oddělením výkonu vazby a trestu, do něhož patří psycholog, speciální pedagog, sociální pracovník, vychovatel, popřípadě další zaměstnanci vězeňské služby.

Odsouzený je zařazen do práce rozhodnutím ředitele věznice na základě doporučení odborných zaměstnanců (oddělení výkonu vazby a trestu).

Ve vyhlášce č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody uvádí § 41 odst. 3, že odmítnutí práce odsouzeným, který byl zařazen do práce, je závažným porušením povinnosti odsouzeného, za něž se zpravidla odsouzenému uloží kázeňský trest. V případě odmítání práce se odsouzený

²⁸NOVÁ, H.; TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost*, Praha : Linde Praha a.s., 1995. s. 122. ISBN 80-85647-84-2

zpravidla umístí v době, kdy by měl pracovat, odděleně od ostatních odsouzených, přičemž se mu neumožní zájmová činnost včetně sledování televizního a rozhlasového vysílání.

II. Praktická část

9. CÍL VÝZKUMU

Cílem tohoto kvalitativního výzkumu je ukázat na odpovědích odborníků různých institucí, jejichž náplň práce souvisí s neplněním vyživovací povinnosti jaké jsou jejich osobní zkušenosti a názory na tuto problematiku a jakým způsobem může být odborný pracovník prospěšný při prevenci přečinu zanedbání povinné výživy.

Jako hlavní cíl jsem si však stanovila zjistit důvody neplnění vyživovací povinnosti osobou povinnou a jaký dopad má její neplnění na osobu oprávněnou.

Podkladem pro vyhodnocování výzkumu mi bude dotazník, který byl předložen osobám oprávněným a sdělení dotazovaných odborníků (specialistů), stejně jako interpretace a jejich subjektivní pocit, týkajících se znaků, dle kterých lze stanovit nejčastější důvody neplnění vyživovací povinnosti.

10. VÝZKUMNÉ OTÁZKY

10.1 Osoba oprávněná

- 1. Musel(a) si z důvodu neplnění vyživovací povinnosti osoba povinná půjčovat finanční prostředky?*
- 2. Pobírá osoba oprávněná dávky státní sociální podpory či jiné dávky na dorovnání příjmu?*
- 3. Za jak dlouhé období si povinný svoji vyživovací povinnost neplní? V jaké výši?*
- 4. Z jakého důvodu si povinná osoba, dle mínění osoby oprávněné, vyživovací povinnost neplní?*

10.2 Odborníci

- 1. Jakým způsobem může být odborný pracovník prospěšný při prevenci přečinu zanedbání povinné výživy?*
- 2. Jsou osoby povinné „zákazníky“ odborníků opakovaně?*
- 3. Z jakého důvodu si povinná osoba, dle odborníků, neplní vyživovací povinnost?*

11. VÝZKUMNÝ SOUBOR

Pro výzkum byly vybráni a osloveni osoby oprávněné (jak děti zletilé, tak zákonní zástupci) a odborníci z různých institucí, kteří přicházejí do styku, jak s osobami oprávněnými, tak s osobami povinnými v rámci neplnění vyživovací povinnosti. Dotazováni byli osoby oprávněné různého věku, pohlaví i vzdělání (celkem 15 osob), 4 orgány činné v trestním řízení (zaměstnanci Policie ČR Jihočeské kraje), 1 specialista na vyživovací povinnost z instituce Probační a mediační služby v Českých Budějovicích a 1 sociální pracovník nejmenované vazební věznice České republiky. Všem dotazovaným byla přislíbena anonymita zejména z důvodu otevřenější, příjemnější a osobitější atmosféry při rozhovoru.

12. TECHNIKA SBĚRU DAT A METODIKA

Pro kvalitativní výzkum byl vybrán anonymní dotazník vlastní konstrukce, v rozsahu 2 stran velikosti A4, 12 otázek. Z toho je 10 otázek uzavřených, 1 otázka polootevřená a 1 otázka otevřená.²⁹ Dotazníky byly vyplňovány zejména při „příležitosti“ příjmu trestního oznámení.

Dále byla u odborníků použita metoda strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami. Výhodu této metody spatřuji v možnosti osobního

²⁹ Viz příloha č. I - Dotazník

kontaktem za účelem další průběžné sondáže a upřesnění odpovědí, či vysvětlení otázek

respondentům. Pro rozhovor jsem vytvořila soubor 10 otevřených otázek zaměřených jak na praktické zkušenosti dotazovaných, tak na jejich názory z oblasti vyživovací povinnosti.³⁰ Odpovědi odborníků byly již v průběhu rozhovoru zapisovány. Každý rozhovor trval přibližně jednu hodinu, včetně dopisování odpovědí. Odpovědi byly následně doslovně citovány a interpretovány.

13. VÝSLEDKY VÝZKUMU – ZÍSKANÉ VÝROKY

13.1 Osoba oprávněná

- **Půjčování si finančních prostředků z důvodu neplnění vyživovací povinnosti**

Z výzkumu vyplynulo, že půjčování si finančních prostředků od svých známých či příbuzných je, dle dotazovaných častou záležitostí. Z praxe jsou mi známy případy, kdy jsou oprávnění nuceni si půjčovat na obživu a ošacení dětí, jelikož jsou většinou samoživiteli a jejich měsíční plat nestačí na zaopatření sebe a zároveň i dítěte (popř. více dětí). Osoby oprávněné se cítí být poníženy při prosbách svých blízkých o zapůjčování finančních prostředků. Snaží se si své dluhy vůči nim co nejdříve splnit, i když někteří jsou natolik ochotní a solidární, že navrácení dluhu ani nepožadují. Avšak, kdy byla vyživovací povinnost ze strany povinného plněna, nemuselo by docházet k ohrožování životních podmínek dítěte a zadluženosti a psychické nepohody osoby oprávněné.

³⁰ Viz příloha č. II – Otázky použité při rozhovoru

- **Pobírání dávek státní sociální podpory či jiných dávek na dorovnání příjmu**

Dle většiny dotazovaných respondentů pobírá většina dávky státní sociální podpory (SSP) či jiné dávky na dorovnání příjmu, kdy jim tato dávka popř. dávky pomáhají s nízkými příjmy krýt náklady, spojené se zabezpečením potřeb dítěte, a to zejména při péči o dítě se zdravotními problémy či o dítě zdravotně postižené. Do výše sociální příplatku se mimo jiné promítá i případná osamělost oprávněného rodiče. Vzhledem k tomu, že nárok na dávku vzniká splněním konkrétních podmínek a podáním žádosti o přiznání dávky, není to pro osobu oprávněnou záležitostí jednoho pracovního dne. Tudiž, k zajišťování vhodných podmínek dítěte a zajištění jeho základních potřeb, má osoba oprávněná další starosti a strasti spojené s neplněním vyživovací povinnosti, protože bez přiznaných dávek by rodič starající se o dítě nebyl schopen zajistit mu řádnou výchovu a výživu. Avšak ani dávky nepomohou úplně vyřešit nepříznivou finanční situaci vzniklou neplněním výživného. Matka totiž mnohdy životní minimum splňuje (některé z dávek jsou poskytovány v závislosti na výši příjmu), tudíž ji nějaká ta dávka náleží, avšak důležitou otázkou je, v jaké výši?

- **Období a výše neplnění vyživovací povinnosti**

Na délce neplnění vyživovací povinnosti závisí také její výše. Tzn. čím déle si osoba povinná svoji vyživovací povinnost neplní, tím vyšší je většinou i částka, kterou dluží oprávněnému.

Dle odpovědí respondentů si povinný svoji vyživovací povinnost neplní z poloviny za období 4-12 měsíců, kdy osoby oprávněné v těchto případech nepodávají trestní oznámení pro přečin zanedbání povinné výživy, poprvé. Je to pro ně většinou začarovaný kruh, kdy povinného donutí uhradit si dluh na výživném buďto podáním trestního oznámení a nebo následné využití účinné lítosti dle § 196 trestního zákoníku.

U další většiny respondentů byla vypořádána doba neplnění vyživovací povinnosti delší, jak 2 roky, kdy tyto osoby podávání trestní oznámení většinou poprvé. Výše dluhu povinného za neplnění výživného dosahuje v těchto případech sta tisíce korun, což není zrovna malá částka. Jak asi za tyto roky scházely finanční prostředky oprávněnému dítěti, které mohlo navštěvovat zájmové kroužky, jet na školu v přírodě, jet poprvé o prázdninách k moři, apod.. A jak s finanční tísň bojovala osoba oprávněná, aby dítěti zajistila alespoň řádnou výchovu a výživu? Avšak situace v České republice je taková, že se osoba oprávněná bohužel již málokdy domůže peněz, které jí nebo dítěti právem náleží. Osoba povinná, která je podezřelá z přečinu zanedbání povinné výživy může být následně odsouzena k výkonu trestu, avšak ani toto zadostiučinění nevede povinného k zaplacení dluhu. Nebo jsou případy, kdy se povinný odstěhuje do zahraničí a poté je vymáhání výživného ještě o něco složitější. Ani exekuční srážky (nejčastěji srážky ze mzdy) nebývají ve většině případech účinnými. Mnohdy je totiž těžké dopátrat se zaměstnavatele povinného, jelikož mění často zaměstnání a nebo není oficiálně zaměstnán vůbec, není ani veden na úřadu práce, pracuje tzv. načerno.

Od podání trestního oznámení, následného prověřování, předání věci, rozhodnutí soudu, až po výkon trestu - žádný z těchto úkonů není bohužel tak rychlý, účinný ani důrazný, aby zajistil okamžité zaopatření dítěte. Nebylo by zde na místě, aby zasáhl a pomohl situaci řešit, stát?

- **Důvody neplnění vyživovací povinnosti osobou povinnou**

Z odpovědí více než poloviny respondentů vyplývá, že mezi nejčastější důvody neplacení výživného patří nedostatek finančních prostředků, ztráta zaměstnání, následně alkoholismus, cigarety, zadluženost a exekuce. Dále to byla schválnost ze strany povinného a mezi nejméně časté důvody neplnění výživného označili respondenti domněnku o zániku vyživovací povinnosti.

13.2 Odborníci

- **Prospěšnost odborného pracovníka při prevenci přečinu zanedbání povinné výživy**

Z výzkumu vyplynulo, že každý z odborníků se snaží v rámci svých možností a schopností o prevenci, nápravu a zpytování svědomí osoby povinné. Aby došlo k nápravě a aby se situace neopakovala. Na značnou část povinných je prevence účinným prostředkem, avšak, jak nám vyplyne z následující části výzkumu, každý svého štěstí strůjce, nebo-li komu není rady, tomu není pomoci.

„Do vazební věznice za osobami odsouzenými za přečin zanedbání povinné výživy dochází kolega, který je specialistou na agendu parole a podmíněného propuštění s dohledem“.³¹

Z výše uvedeného vyplývá, že speciální pracovníci Probační a mediační služby docházejí za odsouzenými (pachateli) do vazební věznice, kde s nimi řeší jejich současnou situaci a zároveň působí preventivně. Hlavním úkolem probačního pracovníka je provádět dohled nad odsouzeným, čímž se rozumí pravidelný kontakt s ním. Za účel dohledu můžeme považovat především sledování a kontrolu chování pachatele a odborné vedení a pomoc odsouzenému s cílem zajistit, aby vedl v budoucnu řádný život.

„Při příjmu trestního oznámení vždy povinného poučuji o účinné lítosti dle § 196 trestního zákoníku. Dále ho upozorňuji na případné následky nesplnění výživného. V případě, že byla osoba podezřelá již za obdobnou trestnou činnost odsouzena, zdůrazňuji, že se tímto zpřísňuje trestní sazba a že k tomuto bude soud přihlížet.“³²

³¹ Pracovník Probační a mediační služby ČB

³² Zaměstnanec Policie ČR (č.1)

Následující názor odborníka poukazuje na podmiňovací způsob, to znamená, že skutečnost je bohužel jiná.

„Už to, že se povinný ocitl na Obvodním oddělení Policie nebo na SKPV (Služba kriminální policie a vyšetřování) z důvodu pro podezření přečinu zanedbání povinné výživy, by mělo působit preventivně.“³³

„Pokud má osoba odsouzená více dluhů, exekuce, snažím se jim pomoci a poradit v řešení situace. Zprostředkuji jim komunikaci s institucemi, ke kterým má odsouzená osoba závazky, domluvím podmínky případného splácení a výše dluhů. Tímto by se časem „dostali“ z dluhů a mohli by žít spořádaný život a plnit si své případné povinnosti. Někteří moji nabídku přijímají, někteří odmítají.“³⁴

Z jakého důvodu osoba odsouzená pomoc odmítá? Je už se svým způsobem života, do kterého patří nezaměstnanost, finanční strádání, trestná činnost, výkon trestu, natolik sžitá, že jakákoliv změna by mu přinesla spíše zbytečné starosti a tolik nepostradatelný řád do života?

- **Opakovanost výskytu osoby povinné při prověřování přečinu zanedbání povinné výživy či ve výkonu trestu**

„Ano, osoby podezřelé za přečin zanedbání povinné výživy se tady objevují opakovaně. Někteří jsou na našem oddělení skoro už jako doma. Nemají žádné zábrany a trestná činnost je součástí jejich života. Jsou i případy, kdy bývá zneužíváno účinné lítosti podle § 196 trestního zákoníku a osoba podezřelá se u nás vyskytuje v pravidelných intervalech.“³⁵

Zde musím poukázat na mezeru v našich zákonech, kdy žádný z nich neupravuje a neřeší zneužívání účinné lítosti. Co s takovým člověkem, který ze

³³ Zaměstnanec Policie ČR (č.3)

³⁴ Sociální pracovník vazební věznice ČR

³⁵ Zaměstnanec Policie ČR (č.2)

schválnosti výživné neplatí, uplyne doba 4 měsíců, osoba oprávněná podá trestní oznámení, věc je předána k soudu, který než rozhodne, osoba povinná využije (v některých případech zneužije) účinné lítosti a dluh na výživném zaplatí? Od zaplacení uplynou další 4 měsíce, oprávněná podá trestní oznámení, atd. atd. a historie se opakuje. Na jednu stranu musíme uznat, že zde jsou přednější zájmy dítěte a je dobře, že osoba povinná je donucena k zaplacení a tím dojde k uspokojení tolik důležitých potřeb dítěte, avšak musíme myslet také na osobu oprávněnou (zákonného zástupce), na kterého má toto negativní počínání (postrádání vždy na určité období finančních prostředků, opakované čekání, opakované podávání trestního oznámení a opět vyčkávání) jistě negativní vliv na jeho psychiku. A pokud není v dobrém psychickém rozpoložení rodič, může se dítě cítit v takovém prostředí dobře?

„Ano, stává se dosti často, že jsou klienti opakovaně odsouzeni za tento trestný čin (nyní přečin zanedbání povinné výživy), nicméně zpočátku předchází např. podmíněný trest, podmíněný trest s dohledem, nepodmíněný trest, ...“³⁶

A není toto právě kámen úrazu, že odsouzení osoby povinné předchází nejdříve podmíněný trest, poté podmíněný trest s dohledem, obecně prospěšné práce apod.? Donutí tento postup povinného dluh nakonec přeci jen zaplatit? Nedáváme zde povinnému prostor pro to si myslet, že je nepostižitelný a že na něj nikdy „nedojde“? Neměli by být v této oblasti naše zákony přísnější?

„Ano, musím říci, že za přečin zanedbání povinné výživy se v našem zařízení odsouzení vyskytují opětovně. Jako důvody často uvádějí to, že nemohli najít zaměstnání, že mají více vyživovacích povinností a nejsou schopni je všechny plnit nebo mají nesčetně dluhů, nestačí je splácet a tudíž ani plnit si vyživovací povinnost.“³⁷

³⁶ Specialista – Probační a mediační služba ČB

³⁷ Sociální pracovník vazební věznice ČR

Pokud se osoba stane rodičem, měla by se k této skutečnosti také umět postavit čelem. A pokud se stane několikanásobným rodičem, měla by se k tomuto stavit několikanásobně čelem a chovat se zodpovědně. Rodičovská zodpovědnost zřejmě většině povinným nic neříká.

„Musím říci, že za poslední roky se neplnění vyživovací povinnosti zvyšuje a samozřejmě, že někteří neponaučitelní podezřelí se u nás objevují opakovaně. Jsou ve svých výpovědích struční, lehkovážní a vůči výstrahám našeho orgánu jsou již imunní.“³⁸

Co by tedy na takové osoby mohlo platit, když už ani „výhružka“ odnětím svobody se zdá být neúčinná? Co by mohlo pro osobu povinnou znamenat víc, než odnětí svobody? Pro některé by mohlo zabavení řidičského průkazu znamenat konec světa, pro některé zákaz navštěvování restauračních zařízení, pro některé zase úplně něco jiného, něco co je pro ně v životě důležité. Výkon trestu totiž pro některé povinné znamená takovou samozřejmost, jako pro někoho jít každý den nakupovat.

- **Důvody neplnění vyživovací povinnosti osobou povinnou**

„Mezi nejčastější důvody neplnění vyživovací povinnosti bych zařadila schválnost. Většinou mi podezřelý při výslechu vypoví, že druhý z rodičů jim ve společné výchově a ve styku s dítětem brání, tak proč by měli na dítě platit?“. Není zde absolutně žádná motivace k plnění.. Vím, není to určitě správné, avšak rozhodnutí soudu musí každá osoba respektovat.“³⁹

Musím podotknout, že s tímto názorem jsem již také setkala. Je pravda ta, že tím, zda osoba oprávněná (zákonný zástupce) ve styku dítěte s druhým rodičem brání, se žádná s institucí hlouběji nezabývá.

³⁸Zaměstnanec Policie ČR (č.4)

³⁹Zaměstnanec Policie ČR (č.1)

Následující názory odborníků vypovídají o tom, že nejčastějšími důvody neplnění vyživovací povinnosti je nedostatek financí a nezaměstnanost povinných. Dalšími důvody bývají individuální závislosti, zadluženost a minimální motivace k plnění výživného.

*„Klienti vypovídají, že jsou nezaměstnaní, s minimálním příjmem, s vícečetnou vyživovací povinností a jejich schopnost a kolikrát i motivace vyživovací povinnost plnit je minimální“.*⁴⁰

*„Mám dojem ze všech těch případů, co mi prošly rukama, že neplnění si výživného mívá většinou důvody finanční nedostatečnosti, ztráty zaměstnání, ale také se u některých vyskytují určité závislosti, kvůli kterým nejsou schopni si vyživovací povinnost plnit. Mám na mysli zejména alkohol, cigarety, ale i v některých případech drogy.“*⁴¹

*„Nejčastěji se setkávám s velkou zadlužeností, exekucemi a s tím souvisejícím nedostatkem financí. Dále musím jmenovat případnou ztrátu zaměstnání a občas se objeví i schválnost.“*⁴²

*„Odsouzení často pracují „načerno“, nemají stálé zaměstnání, tudíž ani pravidelný přísun peněz, neplatí ani zdravotní a sociální pojištění, dluhy jim narůstají a oni situaci nijak neřeší. Žijí tzv. ze dne na den a do budoucnosti nehledí.“*⁴³

„Podezřelí uvádějí nejčastěji finanční krizi, ztrátu zaměstnání, ale u některých je na první pohled zřejmá závislost na cigaretách, alkoholu apod. Občas se také

⁴⁰Specialista – Probační a mediační služba ČB

⁴¹Zaměstnanec Policie ČR (č.2)

⁴²Zaměstnanec Policie ČR (č.3)

⁴³Sociální pracovník vazební věznice ČR

*setkávám s případy, kdy se osoba podezřelá domnívá, že jí vyživovací povinnost již zanikla.*⁴⁴

14. DISKUZE

14.1 Osoba oprávněná

V dotaznících určených pro osoby oprávněné (zákonné zástupce, zletilé děti) jsem se mimo výzkumných otázek zaměřila také například na otázku, zda jsou s osobou povinnou v osobním či telefonickém kontaktu. Tuto otázku jsem položila z důvodu toho, že v praxi se setkávám většinou s případy, kdy spolu oprávněný s povinným neudržují žádné vztahy, nekomunikují spolu a toto všechno se odráží jak na jejich psychice, tak hlavně na psychice dětí. Odpovědi na tuto otázku potvrdily moji hypotézu. Veškeré problémy týkající se vztahu oprávněného a povinného se většinou řeší přes třetí osobu, kterou bývá v nemálo případech právě dítě. Myslím si, že pokud by se rozvedení manželé o komunikaci mezi sebou pokusili a výsledek by byl pozitivní, že by nedocházelo k tolika rozporům mezi nimi, že by neprobíhalo nespočetně soudních řízení a že by v této souvislosti ubylo i počtu trestních oznámení. Neměl by tady tedy být nějaký mezičlánek, instituce, která by se spory mezi rodiči zabývala, snažila se je vyřešit, najít nejschůdnější řešení, které by vyhovovalo a hlavně prospívalo všem zúčastněným? A hlavně by na toto všechno nemuselo doplácet dítě, které samozřejmě za rozpory rodičů nemůže a nemá na tomto žádnou vinu. Taktéž odpovědi na otázku četnosti kontaktů povinného s dítětem vypovídají o neharmonických vztazích zúčastněných osob.

Co se týče ustanovení § 197 zák. č. 306/2009 Sb. – zvláštní ustanovení o účinné lítosti, tak musím zhodnotit, že ve většině případů s tímto ustanovením oprávněné osoby souhlasí. Samozřejmě s tímto názorem většiny dotázaných

⁴⁴Zaměstnanec Policie ČR (č.4)

souhlasím, jelikož nejlepší zájem dítěte a jeho právo musí být brán v úvahu v první řadě. I když z pohledu osoby oprávněné to může někdy vyvolávat pocit, že nebyl povinný dostatečně svým jednáním potrestán.

V případech, kdy osoba oprávněná stanovení výše výživného shledává jako dostačující, nežádá již o jeho navýšení. V opačném případě, kdy oprávněný neshledává výživné jako dostačující, žádá ve většině případech o navýšení, což vyplývá i z vyplněných dotazníků.

Otázka znějící na vypůjčování si finančních prostředků od svých příbuzných, známých či jiným způsobem, respondenti odpověděly ve většině případech, že si opravdu půjčovat musí. Avšak ze své vlastní praxe každý víme, že to není v žádném případě příjemná záležitost. Někteří to mohou brát jako ponižující a přivádí to jistě osobu do psychické nepohody.

Četnost styků osoby povinné (která si svoji vyživovací povinnost neplní nebo si ji plní velice nepravdělně) s oprávněným dítětem nebývá nijak převratná. Převážná většina respondentů označila odpověď, kdy povinný se vidá s dítětem (dětmi) pouze několikrát za rok, při příležitosti narozenin, svátků, Vánoc apod. a nebo nejeví o dítě zájem žádný.

Čeho chtějí osoby oprávněné dosáhnout podáním trestního oznámení, odpověděli respondenti, že chtějí dosáhnout zejména úhrady dluhu a dále aby došlo k ponaučení a nápravě povinného.

Narůstající finanční částky, které vznikají neplněním vyživovací povinnosti v mnoha domácnostech opravdu značně schází a pokud bychom se zaměřily na výši nesplaceného výživného, mnohdy tyto částky „splhají“ do vysokých částek. Jek je již zmíněno ve výzkumu, často jsou osoby oprávněné nuceny si finanční prostředky půjčovat od svých příbuzných, známých a jejich život a výchova dětí je mnohdy na hranici nouze. V praxi jsem zažila případ, kdy osoba oprávněná se sama starala o tři nezletilé děti (druhý rodič od rodiny odešel, neměl po letech zájem o partnera ani o společnou výchovu dětí), za povinného osoba oprávněná splácela nespočetné dluhy, ze strany povinného nebyla samozřejmě vyživovací povinnost ani z části splněna, i když byl povinný již za přečin zanedbání povinné výživy odsouzen. Tyto všechny okolnosti měly samozřejmě velký vliv, jak na

psychiku oprávněného, tak na děti, přičemž se tento životní příběh „dočkal“ tragického konce, kdy osoba oprávněná – ale především rodič, který pracoval a žil spořádaný život proto, aby se postaral o své děti, rodič, který si byl velice dobře vědom toho, co znamená rodičovská zodpovědnost, si vzal život. Zde je skutečný důkaz toho, kam až to může zajít, když si osoba povinná neplní své závazky, neplní si svoji vyživovací povinnost. Tímto činem ovlivňuje, omezuje a dá se dokonce říci, že i psychicky týrá osoby kolem sebe. Tím chci také naznačit to, že vymáhání výživného v České republice není zrovna ideálně řešeno. Avšak musím uznat, že první krok ke zlepšení nastal uzákoněním nového trestního zákoníku (č. 306/2009 Sb.), kde jsou zpřísněny tresty za neplnění vyživovací povinnosti a kde se také zkrátilo období tzv. soustavnosti na čtyři měsíce. Do data 31.12.2009 s účinností zákona č.140/1961 Sb. to bylo měsíců šest.

14.2 Odborníci

Kromě otázek výzkumných, zazněla také ta, zda jsou častějšími „zákazníky“ odborníků ženy nebo muži. Z odpovědí odborníků vyplynulo, že osobou povinnou jsou zatím stále z větší části muži, i když v posledních letech povinných osob ženského pohlaví přibývá. Osobou oprávněnou zase bývají ve většině případech ženy, avšak v praxi jsem se setkala s osobami oprávněnými – otci, ale také babičkami, jelikož funkce matky (dcery) selhala. Počet babiček starajících se o svá vnoučata, myslím tím, že je mají ve vlastní péči a stávají se samotnými oznamovatelkami trestních oznámení, přibývá. Myslím si, že tato skutečnost je nejen pro mne nepochopitelná a šokující. Nemluvím samozřejmě o případech, kdy matka i otec zemřou a není zde tedy jiné východisko zaopatření života dítěte, než svými příbuznými – většinou prarodiči.

Osoby povinné, které jsou odsouzeny za přečin neplnění vyživovací povinnosti, nejsou většinou ve věznici poprvé, vyplývá z rozhovoru se sociální pracovníci vazební věznice. *„Neplnění vyživovací povinnosti u nich předchází*

*nebo ji „doprovází“ i jiná trestná činnost.*⁴⁵ Většinou také nejsou osoby odsouzené rodiči, kteří by měli děti ve své péči. Pokud je osobou odsouzenou za neplnění vyživovací povinnosti žena, je ve většině případech problematickou osobou. Často již ženy přicházejí do výkonu trestu těhotné, bývají hysterické, nespolupracují, mají kladný vztah k drogám a jiným závislostem. Celkově se dá říci, že se ženami je ve věznici horší spolupráce.

Osoby odsouzené většinou uložený trest respektují. Přibližně 1-2 týdny se sžívají s režimem ve věznici, kde mají také možnost pracovat. Než však vězni do práce nastoupí, musí projít komisí, kde se hodnotí jejich zdravotní stav, závislost na alkoholu, toxikomaniích, drogách, dále vězeň, který má zájem pracovat nesmí mít zaznamenánu v rejstříku násilnou trestnou činnost ani jiný závažný trestný čin a v neposlední řadě rozhoduje věk vězně. Vězeň tedy ve výkonu trestu má možnost pracovat, pokud však splní požadavky komise a má o práci zájem.

Ve výkonu trestu se za přečin neplnění vyživovací povinnosti některé osoby vyskytují opakovaně. Nebyl pro ně tedy trest dostatečný? Proč nedošlo k nápravě a osoba povinná se přečinu dopouští opakovaně? Často tomu bývá z důvodu toho, že v „civilním“ životě nemají osoby povinné stálé zaměstnání, pracují tzv. načerno a tudíž nemají finanční příjem nikdy jistý. Z tohoto vyplývá, že si neplatí ani zdravotní a sociální pojištění a narůstají jim tímto dluhy. S těmito situacemi se jim snaží ve věznici radit sociální pracovnice, která kontaktuje konkrétní pojišťovnu a snaží se domluvit podmínky splácení pojištění. Někteří nabídku pomoci sociální pracovnice přijmou, jiní ji odmítají a nemají zájem o zlepšení kvality a uspořádání jejich života. Z jakého důvodu si většinou povinný svoji vyživovací povinnost neplní? Na tuto otázku není jednoznačné odpovědět. Jedni neplatí z lajdáctví, jiní z důvodu ztráty zaměstnání, ze schválnosti a nebo z důvodu toho, že má povinný vyživovacích povinností několik a není schopen je všechny finančně zvládat.

Osoby povinné většinou nebývají s bývalým partnerem v kontaktu, závisí to také na tom, zda jsou ve styku s dítětem (dětmi). Avšak zájem o dítě jako takový bývá častý.

⁴⁵ Sociální pracovník vazební věznice ČR

Na otázku, zda bývají osoby povinné (podezřelé/odsouzené) často zadluženi, vypověděla většina dotazovaných, že ano. Osoby povinné ve většině případech nedluží pouze na výživném. Pokud osoba odsouzená ve věznici nepracuje, stává se dlužníkem věznice, tudíž zároveň dlužníkem státu.

Jaký mají někteří odborníci názor na nový trestní zákoník, zejména na změnu soustavnosti vyživovací povinnosti (4 měsíce)?

„Toto ukáže čas; já se domnívám, že velký nárůst nápadu trestních oznámení účinnost nového trestního zákoníku nepřinese.“⁴⁶

„Těžko říci, jsme zatím na jeho počátku, ale mám pocit, že trestních oznámení přibývat bude, avšak časem novost odezní a vše se zase navrátí do starých kolejí.“⁴⁷

⁴⁶ Specialista – Probační a mediační služba ČB

⁴⁷ Zaměstnanec Policie ČR (č.1)

ZÁVĚR

Psaním práce jsem si rozšířila své znalosti z oblasti vyživovací povinnosti, které jsou a určitě mi i nadále budou velkým přínosem jak pro mou profesy, tak pro soukromý život. Avšak bylo velice těžké z uvedených zdrojů literatury vybrat vždy určitou problematiku, kterou se v této práci zabývám, jelikož téma vyživovací povinnosti je velice rozsáhlé a dá se zde říci, že vše souvisí se vším. Za zajímavou problematiku bych mimo té uvedené považovala například srovnání vyživovací povinnosti se zahraničními zeměmi, dále by se dala podrobněji rozvést problematika posuzování příjmů povinného, za zmínku by určitě stálo téma vymáhání pohledávky dlužného výživného z ciziny, porovnání trestního zákona č. 140/1961 Sb. s novým platným trestním zákoníkem č. 40/2009 Sb., ale i přesto si myslím, že cíl, který jsem si stanovila, byl splněn. Podařilo se mi v práci odpovědět na stanovené otázky.

Studiem dostupných materiálů jsem zjistila, jak je tato problematika rozsáhlá a podrobná. To je pro mne určitě výzvou, nejen pro profesní vzdělávání, si rozšířit ještě hlouběji znalosti v oblasti vyživovací povinnosti rodičů k dětem.

Tato práce může sloužit jako „návod“ pro osoby oprávněné, jak postupovat v případě neplnění vyživovací povinnosti osobou povinnou. Popisuji v práci činnost policejního orgánu, kterému je možno jeho práci prověřování ulehčit tím, že osoba oprávněná bude mít již s sebou při podání trestního oznámení související „dokumenty“ (kopie složenek o zaplaceném výživném, rodný list dítěte, rozsudky,...) a v návaznosti na to se urychlý celý proces, který je vázán stanovenou lhůtou. Osoba oprávněná je tak také lépe připravena na nepříjemnou situaci spojenou s neplněním vyživovací povinnosti, kdy si prostřednictvím této práce může alespoň z části představit, co jí bude při podávání trestního oznámení čekat.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BAJER, P. Zrod probační a mediační služby. *Sociální práce*, 2005, č. 4., ISSN 1213-6204.

BUREŠ, J.; DRÁPAL, P.; KRČMÁŘ, J. et al. *Občanský soudní řád, komentář*. I. díl 7.vydání. Praha : C.H. Beck, 2006. ISBN 80-71-79-378-7

BŘESKÁ, N.; VRÁNOVÁ, L. *Dávky pomoci v hmotné nouzi*, Praha : Anag, 2008. ISBN 978-80-7263-478-1

ČERNÍKOVÁ, V.; MAKARIUSOVÁ, V. *Sociální ochrana*. Praha : Vydavatelství PA ČR, 1996. ISBN 80-85981-36-X.

HLAVSA, P. *Exekuční řád a zákon č. 119/2001 Sb.* 3. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha a.s., 2008. ISBN 978-80-7201-704-1

HOLUB, M.; NOVÁ, H.; SLADKÁ-HYKLOVÁ, J. *Zákon o rodině, komentář a předpisy související*. Praha : Linde Praha a.s., 2007. ISBN 978-80-7201-668-6

HRUŠÁKOVÁ, M. a kolektiv: *Rodinné právo*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. ISBN 80-210-0598-X

HRUŠKOVÁ, M. *Rodinné právo v aplikační praxi: edice právních rozhledů*. 1.vydání. Praha : C.H. Beck, 2000. ISBN 80-7179-293-4.

HRUŠKOVÁ, M. et al. *Zákon o rodině, komentář*. 2. vydání. Praha : C.H. Beck, 2001.

HRUŠKOVÁ, H., KRÁLÍČKOVÁ, Z., *České rodinné právo*. 3., přepracované a doplněné vydání. Brno : Masarykova univerzita, 1998. s. 164. ISBN 80-210-3974-4

HRUŠÁKOVÁ, M. KRÁLÍČKOVÁ, Z., *Rodinné právo*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-0876-8

CHODĚRA, O. *Partnerství, manželství a paragrafy*. Praha : Grada publishing, 2002. ISBN 80-247-0217-7.

JELÍNEK, J. et al. *Trestní právo hmotné*, 3. přepracované a aktualizované vydání, Praha : Lidne Praha a.s., 2008. ISBN 978-80-7201-696-9

MADARA, Z.a kolektiv: *Právní slovník 2.díl, P-Ž*. 5.zcela přepracované a doplněné vydání, Praha: Panorama, 1988, s.564

NOVÁ, H.; TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost*, Praha : Lidne Praha a.s., 1995. ISBN 80-85647-84-2

NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R. a kol. *Trestní právo hmotné – II. Zvláštní část*. Praha: ASPI, a.s., 2007. s 299. ISBN 80-901683-2-9

RADVANOVÁ, S.; ZUKLÍNOVÁ, M. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Praha : C.H. Beck, 1999. ISBN 80-7179-182-2.

TRIPES, A. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vydání. Praha : C.H.Beck, 2006. ISBN 80-7179-489-9.

Elektronické zdroje:

Výživné mezi manžely. [online]. 2010 [citováno 25. ledna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.pravnik.cz/a/22/vyzivne-mezi-manzely.html>>

Tiscali.cz. [online]. 2010 [citováno 25. ledna 2010]. Dostupné na WWW: <http://tiscali.cz/mone/mone_center_050713.867890.html>

epravo.cz. [online]. 2010 [citováno 26. ledna 2010]. Dostupné na WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/prava-neprovdane-matky-podle-95-zakona-o-rodine-18875.html>

Trestní oznámení pro neplacení výživného. [online]. 2010 [citováno 25. února 2010]. Dostupné na WWW: <http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/trestni-oznameni-pro-neplaceni-vyzivneho-vzor>

Trestní oznámení pro neplacení výživného. [online]. 2010 [citováno 25. února 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/trestni-oznameni-pro-neplaceni-vyzivneho-vzor>>

Použité právní předpisy

- zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č.141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 94/ 1963 Sb., zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů
- zákon č. 262/2006 Sb., zákon práce, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 422/2003 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I. – Vzor dotazníku

Příloha II. – Otázky použité při rozhovoru

Příloha III. – Vzor podání trestního oznámení

Příloha IV. – Vzor návrhu na nařízení exekuce

PŘÍLOHA č. I

DOTAZNÍK k bakalářské práci na téma: Neplnění vyživovací povinnosti - § 196 zákona č. 306/2009 Sb. (§ 213 zákona č. 140/1961 Sb. – účinný do 31.12.2009). Tento dotazník je anonymní a bude sloužit jen pro účely této práce. Předem děkuji za jeho vyplnění.

Lenka Pražáková, stud. 3. ročníku, Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Č.Budějovicích

OSOBA OPRAVNĚNÁ

- *Shledáváte výši výživného jako dostačující ?*
 - a) *ano*
 - b) *ne*

- *Žádal(a) jste o navýšení výživného?*
 - a) *ano*
 - b) *ne*

- *Musel(a) jste si z důvodu neplnění vyživovací povinnosti půjčovat finanční prostředky? (od příbuzných, známých, popř. jinde)*
 - a) *ano*
 - b) *ne*

- *Jste v osobním či telefonickém kontaktu s osobou povinnou?*
 - a) *ano*
 - b) *ne*

- *Četnost kontaktů povinného s dítětem/děťmi*
 - a) *několikrát do týdne*

- b) *několikrát do měsíce*
 - c) *několikrát za rok (narozeniny, Vánoce, apod.)*
 - d) *nejeví o dítě/děti žádný zájem*
 - e) *má uložen zákaz styku s dítětem/děťmi*
- *Byl povinný již někdy za trestný čin Zanedbání povinné výživy odsouzen?*
 - a) *ano*
 - b) *ne*
 - c) *není mi známo*
 - *Ztotožňujete se s § 197 zákona č. 306/2009 Sb. – Zvláštní ustanovení o účinné lítosti (§ 214 zákona č. 140/1961 Sb. – účinný do 31.12.2009)*

„Trestní odpovědnost za trestný čin zanedbání povinné výživy zaniká, jestliže trestný čin neměl trvale nepříznivých následků a pachatel svou povinnost dodatečně splnil dříve, než soud prvního stupně počal vyhlášovat rozsudek.“

 - a) *ano*
 - b) *ne*
 - *Využil někdy povinný, ve Vašem případě, tohoto ustanovení (§ 197)?*
 - a) *ano*
 - b) *ne*
 - *Pobíráte dávky státní sociální podpory či jiné dávky na dorovnání příjmu?*
 - a) *ano*
 - b) *ne*

- *Za jak dlouhé období si povinný svoji vyživovací povinnost neplní? V jaké výši?*

a) *4-12 měsíců*

b) *1-2 roky*

c) *2 a více let*

.....Kč

- *Z jakého důvodu si povinná osoba, dle Vašeho mínění, neplní svou vyživovací povinnost?!*

a) *schválnost*

b) *z nedostatku finančních prostředků*

c) *z důvodu ztráty zaměstnání*

d) *alkoholismus, cigarety, zadluženost, exekuce*

e) *domnívá se, že mu již vyživovací povinnost zanikla*

- *Čeho chcete dosáhnout podáním trestního oznámení?*

PŘÍLOHA č. II

Otázky použité při rozhovoru

- *V jakých případech vykonáváte dohled nad osobou odsouzenou za přečin zanedbání povinné výživy? (pouze pro Probační a mediační službu)*
- *Osobou povinnou (podezřelou, odsouzenou za neplnění vyživovací povinnosti) jsou častěji muži nebo ženy?*
- *Spolupracujete s vazební věznicí? (pouze pro Probační a mediační službu a orgány PČR)*
- *Stávají se podezřelí/odsouzení opětovně Vašimi "zákazníky"?*
- *Jaký je, dle Vašich zkušeností, nejčastější důvod neplnění vyživovací povinnosti?*
- *Mají odsouzení snahu ve VTOS (výkon trestu odnětí svobody) pracovat a tím pak i hradit výživné? Nebo se práci raději vyhýbají, aby nemuseli vyživovací povinnost plnit? (pouze pro sociální pracovníci vazební věznice)*
- *Bývají osoby povinné (podezřelé/odsouzené) často zadluženi?*
- *Mají podezřelí/odsouzení zájem o dítě (děti)? Stýkají se s nimi? Posílají jim popř. nějaké dárky?*
- *Jsou odsouzení v kontaktu (tel., osobním apod.) s druhým rodičem dítěte?*
- *Jaký máte názor na nový trestní zákoník? Zejména na délku neplnění vyživovací povinnosti (nyní 4 měsíce)? Myslíte si, že případů a trestních oznámení z důvodu neplnění vyživovací povinnosti bude nyní v závislosti na jeho kratší délce neplnění, přibývat?*
- *Jakým způsobem můžete být prospěšný(á) při prevenci přečinu zanedbání povinné výživy?*

PŘÍLOHA č. III

Vzor trestního oznámení (zanedbání povinné výživy)

Policie ČR

Místní oddělení Libeň

Světova 1

180 00 Praha 8

Praha, 20.4.2007

Oznamovatelka: **Markéta Vrdloužová**

bytem Praha 8, Lámarova 5, 180 00, tel.: 778 999 000

13.1.1 Oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin

Matkou nezletilého Jiřího Vrdlouže je Stanislava Vrdloužová, bytem Praha 8, Lamačova 5, 180 00, tel.: 777 900 111, narozeného dne 30.4.2006. Lukáš žije s matkou. Otcem dítěte je JUDr. Zdeněk Vrdlouže, trvale bytem Brno, Sámerova 41, 621 00, s nímž moje dcera Stanislava Vrdloužová uzavřela dne 22.12.2002 manželství. V současné době probíhá u Obvodního soudu pro Prahu 8 řízení o rozvod tohoto manželství.

Rodiče dítěte od prosince roku 2005 spolu nežijí. Dcera Stanislava se opakovaně pokoušela otce kontaktovat v místě jeho trvalého bydliště, ale bezvysledně. Na uvedené adrese bydlí pouze rodiče dr. Vrdlouže, kteří skutečné místo jeho pobytu mé osobě ani dceři Stanislavě nesdělili.

Otec o dítě již od narození nejeví jakýkoliv zájem, na výživu dítěte nepřispěl, byť jen sebemenší částkou, a nikdy proto neplnil a stále neplní svou zákonnou povinnost své dítě vyživovat. Tento stav již trvá téměř 2 roky. Matka je stále na mateřské dovolené a sociální situace její a jejího dítěte je velmi tíživá.

Jsem přesvědčena, že JUDr. Zdeněk Vrdlouže tím, že dlouhodobě neplní svou zákonnou vyživovací povinnost k synovi naplňuje skutkovou podstatu trestného činu „zanedbání povinné výživy“ ve smyslu ustanovení § 196 trestního zákoníku.

Žádám podle § 158 tr. řádu, abych byla vyrozuměna o učiněných opatřeních.

Markéta Vrdloužová

Přílohy:

- Kopie rodného listu Lukáše
- Kopie oddacího listu
- Kopie rozsudku o určení výživného

PŘÍLOHA č. IV

Návrh na nařízení exekuce pro výživné na nezletilé (nezaopatřené) dítě

Okresnímu soudu

v Semilech

V Horní Dolní dne 20.10. 2007

Oprávněný: nezl. Petr Novák, nar. 31.4. 1995,
zastoupený matkou

Petra Nováková, nar. 29.2. 1971, bytem Horní Dolní 123,

Povinný: Zdeněk Novák, nar. 31.11. 1970, bytem Horní Dolní 258

Návrh na nařízení exekuce a pověření soudního exekutora provedením exekuce

I.

Pravomocným rozsudkem Okresního soudu v Semilech ze dne 8. 12. 2006 č.j. Ne 632/2006–52 bylo povinnému uloženo platit na výživu nezletilého oprávněného výživné 2.800,- Kč měsíčně, a to vždy do 10. dne v měsíci předem k rukám matky. Povinnost platit uvedené výživné byla stanovena zpětně od počínaje dnem 1. 9. 2006. Dluh na výživném ve výši 5.400,- Kč za období od 1.9. 2006 do 30.11. 2006 bylo povinnému povoleno splácet po 500,- Kč měsíčně společně s běžným výživným.

II.

Povinný si svou vyživovací povinnost řádně neplní. Po vynesení výše citovaného rozsudku zaplatil na běžném výživném v měsících prosinec 2006 a leden 2007

vždy částku 1.000,- Kč a počínaje únorem 2007 neplatí výživné vůbec. Dluh na výživném tak k dnešnímu dni činí 34.200,- Kč.

III.

S ohledem na to, že povinný si svou soudem stanovenou povinnost neplní dobrovolně.

Navrhuji aby soud vydal následující rozsudek:

Nařizuje se podle zákona č. 120/2001 Sb. exekuce vykonatelného rozhodnutí Okresního soudu v Semilech ze dne 8.12. 2006 č.j. Nc 632/2006–52k uspokojení dlužného výživného pro oprávněného Petra Nováka v částce 34.200,- Kč.

Petra Nováková (podpis)

ABSTRAKT

PRAŽÁKOVÁ, L. *Neplnění vyživovací povinnosti*. České Budějovice, 2010. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce Mgr. Kateřina Hyková, Ph.D.

Klíčová slova: rodina, rozvod, vyživovací povinnost, vyživovací povinnost rodičů k dětem, neplnění vyživovací povinnosti, trestní oznámení, exekuce

Bakalářská práce se zabývá vyživovací povinností, a to zejména vyživovací povinností rodičů k dětem. Teoretická část charakterizuje některé ze základních pojmů, dále se zabývá společenskou funkcí výživného, popisuje dopad rozvodu na dítě, vyjmenovává druhy vyživovacích povinností, popisuje vznik, změnu, zánik a neplnění vyživovací povinnosti rodičů k dětem a dále vymezuje rozsah vyživovací povinnosti. Následně se práce zabývá vymáháním výživného a výkonem trestu odnětí svobody.

V praktické části jsou zjišťovány důvody neplnění vyživovací povinnosti a dopad neplnění výživného na osobu oprávněnou. Dále bylo zkoumáno, jakým způsobem může být odborný pracovník prospěšný při prevenci přečinu zanedbání povinné výživy. Respondenty jsou osoby oprávněné a odborníci z oblasti vězeňství, Probační a mediační služby a orgány činné v trestním řízení. Výzkumem bylo zjištěno, že nejčastějšími důvody neplnění vyživovací povinnosti je nedostatek finančních prostředků a nezaměstnanost.

ABSTRACT

PRAŽÁKOVÁ, L. *Default of child support*. České Budějovice, 2010. Bachelor's Thesis. The University of South Bohemia in České Budějovice. The Faculty of Theology. Thesis supervisor: Mgr. Kateřina Hyková, Ph.D.

Keywords: family, divorce, child support, child support of parents to children, default of child support, complaint, execution

The bachelor thesis deals with the child support, and in particular the child support parents to children. The theoretical part describes some of the basic concepts, discusses the social function of maintenance, describes the impact of divorce on children, lists the types of maintenance on the creation, modification, termination and child support of parents to children and further defines the scope of child support. Subsequently, the paper deals with the recovery of maintenance and performance penalty.

The practical part is finding reasons non-maintenance, non maintenance impact to the beneficiaries, how they differ or agree the views of professionals and how they may be specialist beneficial in preventing the offense of neglecting child support. Respondents, persons and experts from the prison, Probation and Mediation Services and agencies involved in criminal proceedings.